

HYVINVOINTI- KERTOMUS 2022–2025

KAUHAVAN KAUPUNKI

SISÄLLYSLUETTELO

Tiivistelmä	3
1. Johdanto	4
2. Hyvinvoinnin mittarit	6
2.1 HYTE-kerroin	6
2.2 TEA-viisari	7
2.3 Kouluterveyskyselyt	8
2.3.1 Yläkouluikäiset	10
2.3.2 Alakouluikäiset	12
2.3.3 Lukioikäiset	14
2.4. Move!-mittaukset	17
3. 2023-2025 Hyvinvointisuunnitelman painopistealueet	20
3.1 Tiedon ja tietoisuuden lisääminen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi	20
3.1.1 Kaupungin eri viestintäkanavat	20
3.1.2 Kaupungin hyterakenne	25
3.2 Digitalisaation mahdollisuuksien lisääminen	28
3.3 Osallisuuden ja osallistamisen edistäminen	29
3.4 Hyvän elämän ja terveellisten elintapojen edistäminen	32
3.4.1 Elintapaohjauksen vakiinnuttaminen	32
3.4.2 Taiteen ja kulttuurin sekä luonnon tuomien hyvinvointivaikutusten esiin nostaminen	34
3.4.3 Hyvän ravitsemuksen edistäminen	38
3.4.4. Hyvän terveyden edistäminen, liikkumiseen kannustaminen sekä toimintakyvyn vahvistaminen	39
3.4.5 Mielen hyvinvoinnin ja päihteettömyyden edistäminen	43
3.4.6 Syrjäytymisen ehkäisy kaikissa ikäryhmissä	44
4. Johtopäätökset	47
Lähteet	52

Tiivistelmä

Kauhavan hyvinvointikertomus kokoaa yhteen kokonaiskuvan kaupungin tekemästä työstä asukkaidensa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Hyvinvointityö perustuu vahvasti kauhavalaisiin vahvuuksiin: neljän kaupunginosan yhteisöllisyyteen, paikallisiin perinteisiin sekä tapaan tehdä ja kehittää palveluja yhteistyössä. Kaupungin hyvinvointityö on laaja-alaista ja kattaa kaikki ikäryhmät varhaislapsuudesta ikäihmisiin.

Hyvinvoinnin edistäminen on Kauhavalla organisoitua ja suunnitelmallista. Elämänlaatulautakunta ja elämänlaatupalvelut koordinoivat kokonaisuutta, ja poikkihallinnolliset työryhmät sekä tiivis yhteistyö kolmannen sektorin kanssa tukevat tavoitteiden toteutumista käytännössä. Vaikka sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät hyvinvointialueelle vuonna 2023, kaupungin rooli hyvinvoinnin edistäjänä on säilynyt ja lakisääteinen vastuu on huomioitu toiminnassa.

Valtakunnalliset mittarit, kuten HYTE-kerroin ja TEA-viisari, osoittavat Kauhavan toimivan lähellä valtakunnallista keskiarvoa ja kehittäneen hyvinvoinnin johtamisen rakenteita myönteisesti erityisesti vuosina 2022–2024. Kokonaiskuva hyvinvoinnin edistämisestä on vakaa ja toimiva, vaikka yksittäisiä kehittämiskohteita edelleen tunnistetaan.

Tarkastelukaudella on saavutettu merkittävää kehitystä viestinnässä, digitalisaatiossa ja osallisuudessa. Uudistetut verkkosivut, selkeämpi sosiaalinen media ja sähköisten palvelujen laajeneminen ovat parantaneet tiedonkulkua ja palvelujen saavutettavuutta. Samalla on tunnistettu tarve vahvistaa erityisesti ikäihmisten digiosaamista ja henkilökohtaista tukea digitalisoituvassa palveluympäristössä.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnissa näkyy sekä myönteisiä kehityssuuntia että haasteita. Kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat edistystä esimerkiksi päihteiden käytön vähenemisessä ja yksinäisyyden lievittymisessä, mutta mielialaan, jaksamiseen ja eriarvoistumiseen liittyvät kysymykset edellyttävät edelleen varhaista tukea ja pitkäjänteistä kehittämistä.

Hyvinvointia tukevat palvelut – ravitsemus, liikunta, kulttuuri ja luonto – ovat Kauhavalla selkeitä vahvuuksia. Matalan kynnyksen liikuntapalvelut, aktiivinen seuratoiminta, kulttuurin monipuolinen tarjonta ja erinomaiset luontoliikuntamahdollisuudet tukevat sekä fyysistä että henkistä hyvinvointia ja ehkäisevät syrjäytymistä. Yhdistysten rooli näiden palvelujen toteuttajina ja ylläpitäjinä on merkittävä.

Kokonaisuutena Kauhava on onnistunut rakentamaan toimivan ja monitoimijaisen hyvinvointijärjestelmän. Tulevien vuosien kehittämisen painopisteitä ovat aikuisten ja ikäihmisten hyvinvointirakenteiden vahvistaminen, digitaalisen saavutettavuuden parantaminen, vapaaehtoistoiminnan koordinoinnin selkeyttäminen sekä kaupunginosakohtaisten kohtaamispaikkojen ja ikäihmisten matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksien lisääminen. Kauhavan suunta on oikea ja edellytykset hyvinvoinnin edelleen vahvistamiseen ovat hyvät.

1. Johdanto

Kauhavan hyvinvointikertomus kuvaa kokonaisvaltaisesti sitä työtä, jota kaupunki tekee asukkaidensa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Hyvinvointityö on Kauhavalla vahvasti sidoksissa kunnan omaleimaiseen toimintakulttuuriin: yhteisöllisyyteen, neljän kaupunginosan yhteistyöhön sekä kauhavalaiseen tapaan tehdä ja kehittää palveluja yhdessä. Tämä paikallinen vahvuus muodostaa perustan sille, että hyvinvointia voidaan tukea laaja-alaisesti ja eri-ikäisten tarpeet huomioiden.

Kaupunki toteuttaa lakisääteistä hyvinvoinnin edistämisen tehtäväänsä kaikilla palvelualueillaan. Varhaiskasvatus, perusopetus, liikunta- ja nuorisopalvelut, maahanmuutto- ja työllisyyspalvelut, kulttuuri- ja vapaa-aikatoiminta sekä kaavoitus ja maankäyttö muodostavat kukin oman roolinsa kaupunkilaisten hyvinvoinnin rakennuspalikoina. Nämä toiminnot täydentävät toisiaan, ja niiden välinen yhteistyö on Kauhavalla poikkeuksellisen vahvaa.

Hyvinvoinnin edistäminen on Kauhavalla lisäksi selkeästi organisoitua. Elämänlaatulautakunta ja elämänlaatupalvelut vastaavat kokonaisuuden koordinaatiosta, ja moniammatilliset työryhmät varmistavat tiedon kulun sekä yhtenäiset toimintatavat. Kolmannen sektorin rooli on merkittävä: yhdistykset, seurat ja muut paikalliset toimijat osallistuvat aktiivisesti arjen hyvinvointia tukeviin toimiin ja vahvistavat kaupunkilaisten osallisuutta.

Sote-uudistuksen myötä sosiaali- ja terveystyö siirtyivät hyvinvointialueelle vuonna 2023, mutta tämä ei ole vähentänyt kunnan vastuuta eikä tahtotilaa hyvinvoinnin edistämiseksi. Kaupungin rooli on edelleen keskeinen ja lakisääteisesti velvoittava. Kauhava huolehtii aktiivisesti siitä, että hyvinvointitavoitteet toteutuvat niin palveluissa, päätöksenteossa kuin arjen toimintaympäristöissä.

Hyvinvoinnin edistämisen tilaa seurataan useilla valtakunnallisilla mittareilla. HYTE-kertoimen ja TEA-viisarin tulokset osoittavat, että Kauhava toimii pitkälti valtakunnallisen keskiarvon tuntumassa ja on pystynyt kehittämään toimintaansa pitkäjänteisesti. Myönteinen kehitys erityisesti HYTE-kertoimessa vuosina 2022–2024 kertoo rakenteiden vahvistumisesta ja siitä, että hyvinvointiin panostetaan määrätietoisesti.

Kertomuksen tarkastelukaudella on tehty merkittäviä edistysaskelia viestinnän, digitalisaation, osallisuuden, lasten ja nuorten hyvinvoinnin, liikunnan, kulttuurin, elintapaohjauksen ja mielen hyvinvoinnin alueilla. Kaupunki on panostanut palvelujen saavutettavuuteen, kehittänyt uusia pysyviä toimintamalleja ja vahvistanut yhteistyötä hyvinvointialueen sekä kolmannen sektorin kanssa. Erityisesti liikunta- ja kulttuuripalvelujen saavutettavuus, harrastamisen matala kynnys, yhdistysten tärkeä rooli sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen nousevat esiin tarkastelujakson vahvuuksina.

Kauhavan hyvinvointikertomuksen tavoitteena on antaa sekä päätöksentekijöille että kaupunkilaisille ajantasainen ja analysoitu kokonaiskuva hyvinvoinnin tilasta, palvelujen toimivuudesta sekä kehittämisen tarpeista. Kertomus kuvaa paitsi onnistumisia myös niitä teemoja, joihin tulevana vuosina tulee suunnata erityistä huomiota – kuten digiosaamisen vahvistamiseen, ikäihmisten hyvinvointiryhmän toiminnan kehittämiseen ja vapaaehtoistoiminnan rakenteiden selkeyttämiseen.

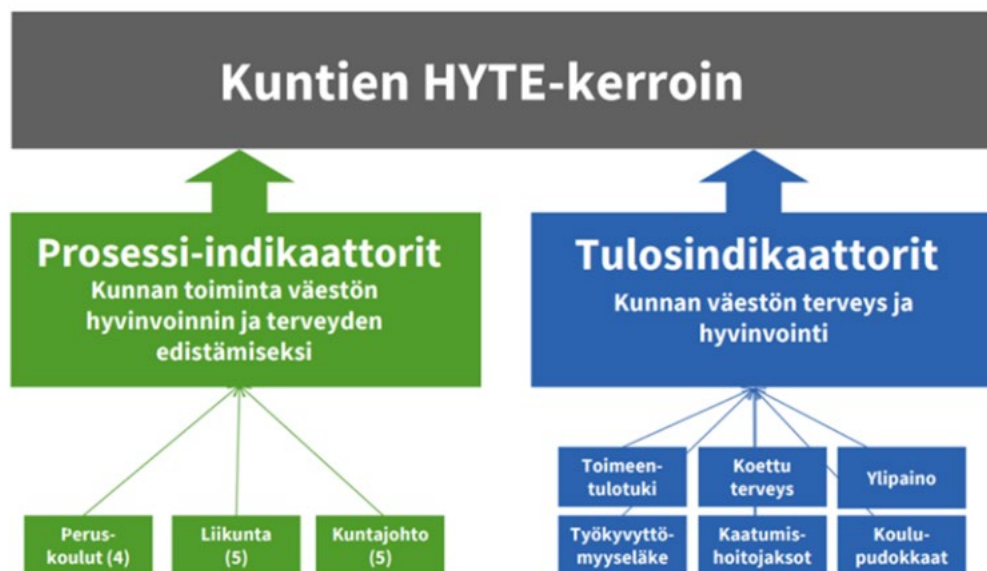
2. Hyvinvoinnin mittarit

Suomessa kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointityötä seurataan useilla valtakunnallisilla mittareilla, jotka tuottavat sekä rakenteellista että väestötason tietoa hyvinvoinnista. Seuraavat viisi mittaria muodostavat tärkeimmän perustan kuntien päätöksenteolle, palvelujen suunnittelulle ja hyvinvointityön arvioinnille.

2.1 HYTE-kerroin

HYTE-kerroin on valtion käyttämä taloudellinen kannustinjärjestelmä, joka mittaa kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa sekä sen tuloksia. Kertoimen pohjana toimii yhdistelmä prosessi- ja tulosindikaattoreita, joiden avulla arvioidaan esimerkiksi kouluhyvinvoinnin edistämisen rakenteita, liikunnan tukemista, kuntajohdon toimintatapoja sekä väestön hyvinvoinnissa tapahtuneita muutoksia. HYTE-kerroin vaikuttaa suoraan kuntien saamaan valtionosuuden lisäosaan, mikä ohjaa kuntia tekemään pitkäjänteistä hyvinvointityötä (thl.fi, kauhava.fi)

HYTE-kerroin muodostuu yhteensä 20 mittarista, joista kuusi perustuu toiminnan tuotoksiin ja 14 kunnan omaan tekemiseen (prosessi-indikaattorit).

Tulosindikaattoreista puolet kohdistuu lapsiin ja nuoriin, toinen puoli painottuu muuhun väestöön. Koettu terveys ja ylipaino pohjautuvat 8. ja 9. luokan oppilaille tehtävään

kouluterveyskyselyyn. Jatko-opintojen ulkopuolelle jäävien osuus on kolmas ”nuorisomittari”. Toimeentulotukiriippuvuuteen voi vaikuttaa erityisesti kunnan työllisyyspalveluilla.

Prosessi-indikaattorien osalta kyse on pitkälti kunnan omasta tahtotilasta ja siitä, että tekeminen muistetaan selkeästi dokumentoida.

HYTE-kerroin euroa / asukas [Info 5341](#)

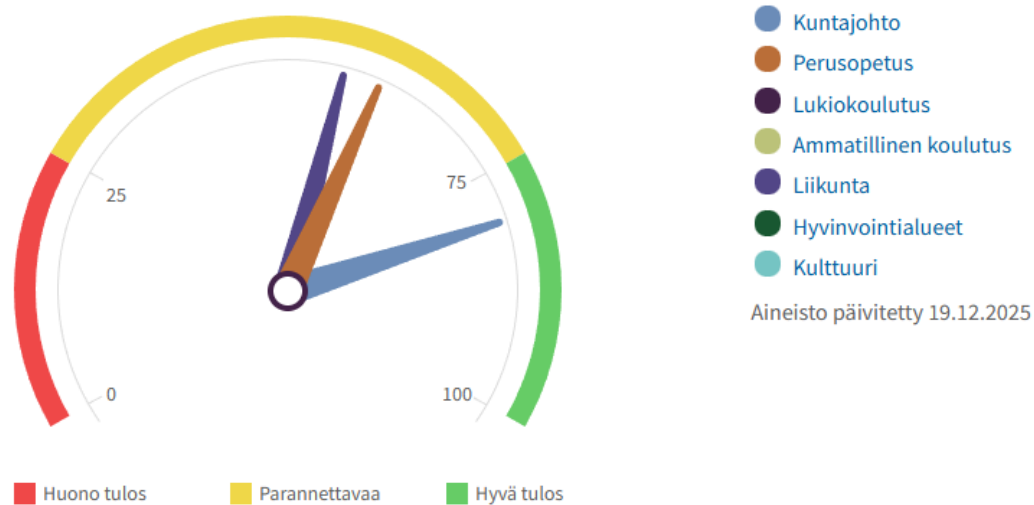
Alue	Sukupuoli	2022	2023	2024	2025
Kauhava	yhteensä	13,7	15,2	16,1	15,9

Kauhavalla on tehty töitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eteen viimeisten vuosien aikana ja HYTE-kerroin on ollut noususuunnassa vuodesta 2022 vuoteen 2024. Vuonna 2025 HYTE-kerroin notkahti hieman, mutta ei vielä huolestuttavasti. Taulukossa esitetty euromäärä/asukas on siis valtion kunnille maksama rahoitus, joka perustuu siihen, miten hyvin kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kerroin maksetaan euroa per asukas, joten jokainen kunta saa lisärahoitusta asukasmääränsä mukaan. Euromäärä asukasta kohden kertoo siis kunnan suhteellisen suoriutumisen HYTE-indikaattoreissa verrattuna kaikkiin muihin Suomen kuntiin ja jos kunta saa keskimääräistä paremman pistemäärän HYTE-indikaattoreista, sen euro/asukas-arvo nousee. Jos suoriutuminen on heikompi, arvo on alempi. Kahden viimeisen vuoden valtakunnallista keskiarvoa ei ole saatavilla, mutta esimerkiksi vuonna 2023 koko maan keskiarvo oli 16,50 /euroa asukasta kohden, joten hyvin lähellä sitä Kauhavalla liikutaan.

2.2 TEA-viisari

TEA-viisari (Terveyden edistämisen arviointi) on THL:n ylläpitämä avoin vertailutietojärjestelmä, joka mittaa kunnan terveydenedistämisen aktiivisuutta eri toimialoilla – kuten perusopetuksessa, liikunnassa, kulttuurissa, lukiokoulutuksessa ja kuntajohdossa. Mittari keskittyy rakenteisiin, toimintatapoihin ja johtamiseen, joiden avulla terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen integroituu osaksi kunnan perustoimintaa. TEA-viisari antaa 0–100 pistettä toimialoittain ja mahdollistaa kuntien välisen vertailun sekä seurannan ajassa. [[kuntamaisema.fi](#)], [[seinajoki.fi](#)]

Kaikki sektorit : Kauhava 2025

Pisteet	Kauhava	Koko maa
Kaikki sektorit	65	72
Kuntajohto	80	87
Perusopetus	60	64
Lukiokoulutus	..	69
Ammatillinen koulutus	..	66
Liikunta	56	69
Hyvinvointialueet	..	59
Kulttuuri	..	77

Kauhavan osalta TEA-viisarin käyttö vertailussa muihin kuntiin on haastavaa, sillä Kauhavan osalta mittariaineistosta puuttuu osia. Mikäli ilmoitetut osa-alueet huomioidaan, ollaan kuitenkin lähellä koko maan keskiarvoja. Kuntajohdon viisari on positiivisesti vihreällä, joten Kauhavan kaupunkia johdetaan ilmeisen hyvin ainakin tämän mittarin mukaan. Myös perusopetus ja liikuntapalvelut ovat Kauhavalla tämän mittarin mukaan hyvällä tasolla.

2.3. Kouluterveyskysely

Kouluterveyskysely on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) valtakunnallinen tiedonkeruu, jonka tarkoituksena on tuottaa ajantasaista ja vertailukelpoista tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä ja koulunkäynnistä. Kysely tarjoaa kunnille, hyvinvointialueille ja valtiolle luotettavan välineen hyvinvoinnin seurannalle ja päätöksenteon tueksi. Sen avulla voidaan arvioida, miten lasten ja nuorten elinolot, terveys ja oppimisen edellytykset muuttuvat ajan myötä ja miten palvelut vastaavat heidän tarpeisiinsa. [finlex.fi]

Kouluterveyskysely toteutetaan perusopetuksen ja toisen asteen oppilaille. Kauhavalla siihen osallistuvat peruskoulun 4.–5.-luokkalaiset ja 8.–9.-luokkalaiset sekä lukiolaiset. Kysely tuottaa siten kattavan kuvan eri ikäryhmien tilanteesta ja mahdollistaa tulosten tarkastelun sekä koulukohtaisesti että väestöryhmittäin. [finlex.fi]

Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi, mikä mahdollistaa trendien seurannan ja muutosten havaitsemisen säännöllisesti. Sykli on suunniteltu niin, että tiedot pysyvät ajantasaisina, mutta samalla vältetään tarpeetonta kuormitusta kouluille ja oppilaille. [finlex.fi]

Kysely tuottaa tietoa monipuolisesti oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnista, kuten:

- psykososiaalinen hyvinvointi (esim. yksinäisyys, masentuneisuus),
- kiusaaminen ja turvallisuuden kokemukset,
- päihteiden käyttö,
- uni, ravitsemus ja kouluruokailutottumukset,
- kouluun kiinnittyminen ja vaikutusmahdollisuudet,
- perhe- ja vapaa-ajan olosuhteet,
- palveluiden saatavuus ja koettu tuki.

[finlex.fi]

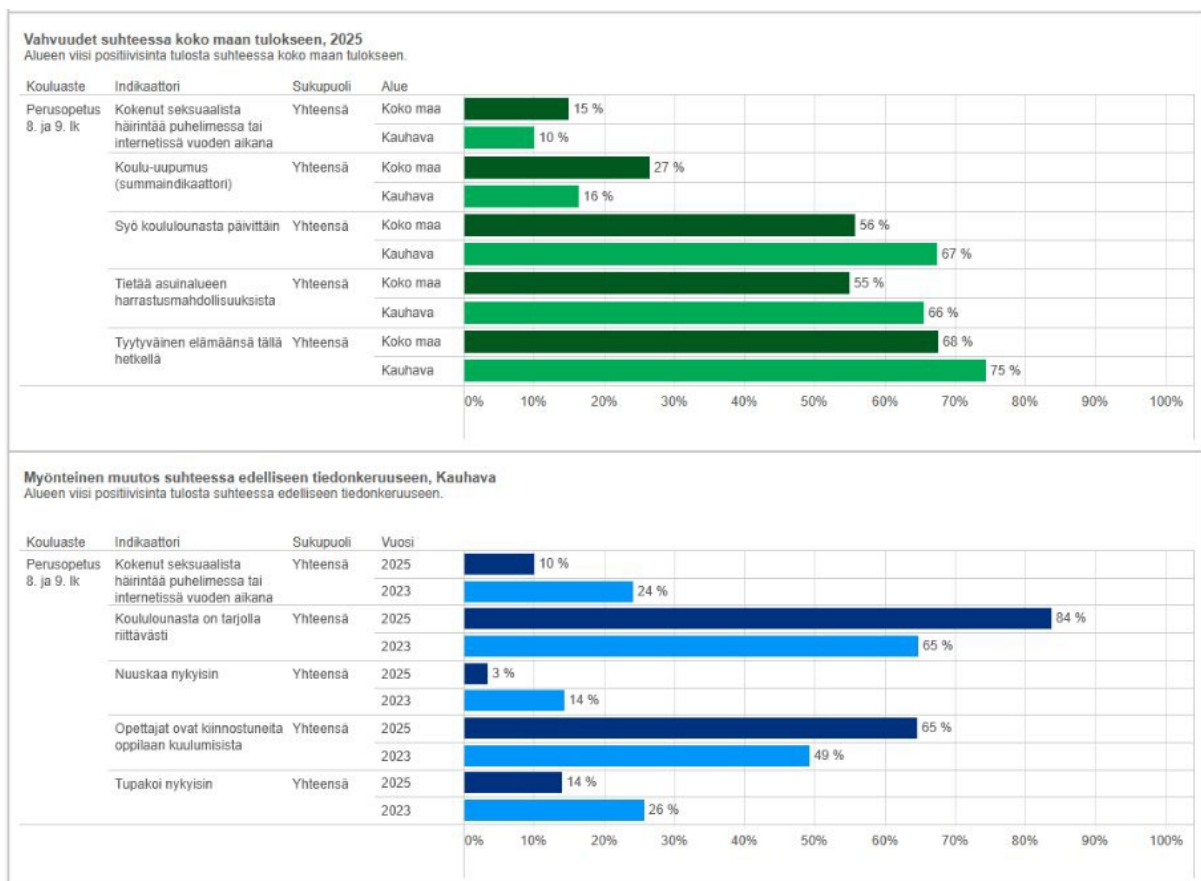
Kouluterveyskyselyn tuloksia arvioidaan vertaamalla niitä kunnan omiin aiempiin tuloksiin, muihin kuntiin ja hyvinvointialueisiin sekä koko maan keskiarvoihin.

Arviointi auttaa tunnistamaan vahvuuksia sekä niitä osa-alueita, joissa näkyy heikentymistä tai kasvavia hyvinvointihaasteita. Kysely toimii myös keskeisenä

tietolähteenä oppilas- ja opiskeluhuollon suunnittelussa sekä koulukohtaisissa kehittämistoimissa.

2.3.1 Yläkouluikäiset

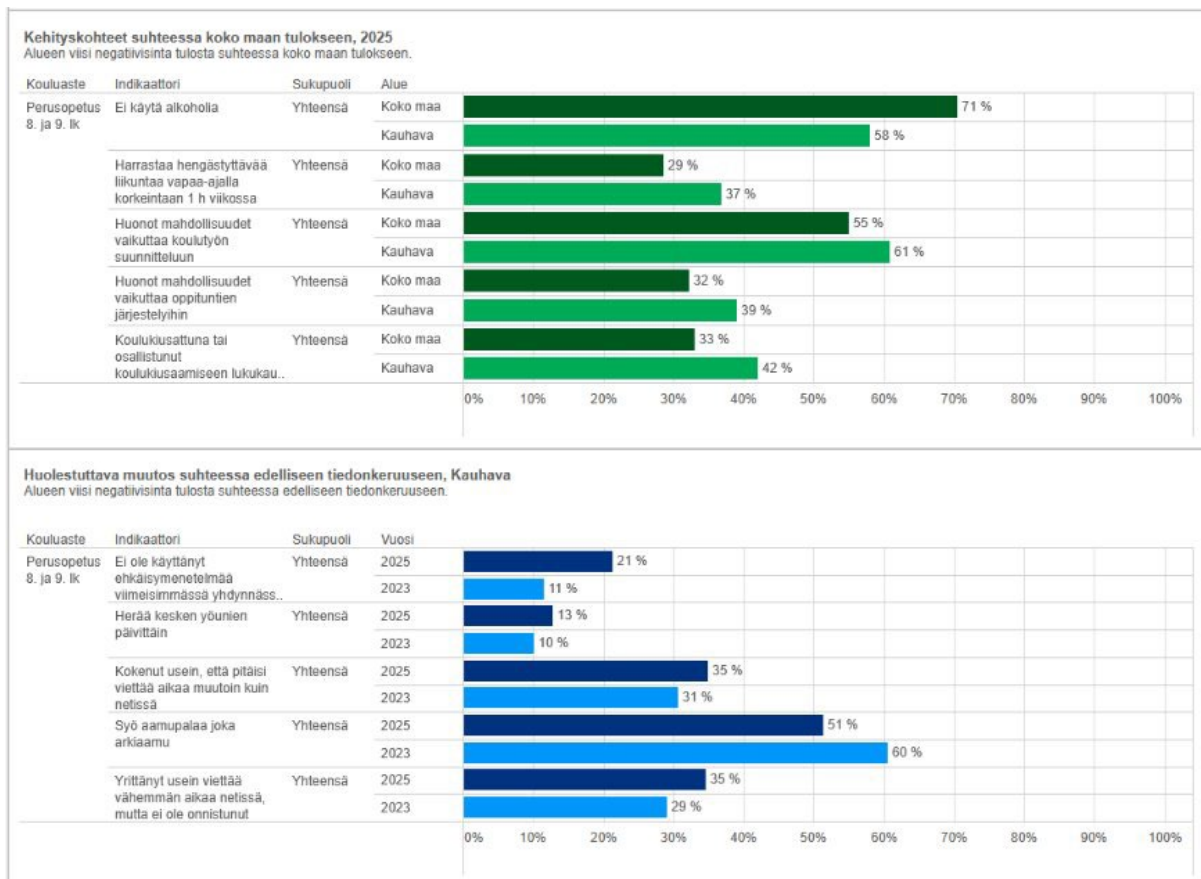
Kouluterveyskyselyn tuloksia voidaan havainnollistaa vertailemalla niitä aiempiin kyselytuloksiin. Seuraavissa vaakapalkein esitetyissä vertailuissa on vertailtu Kauhavan yläkouluikäisten tuloksia joko koko maan vastaaviin tai suhteessa aiempiin oman kaupungin sisällä tehtyihin kyselyihin. Tarkasteluun nostetaan eniten joko positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan tapahtuneista muutoksista.

Jos lähdetään liikkeelle myönteisistä asioista, Kauhavalla tehty kouluterveyskysely yläkouluikäisille antavat vahvuuksiksi suhteessa muuhun maahan mm. Koululounaan arvostamisen (67 % vastanneista syö päivittäin, muussa maassa vain 56 %), parantamisen varaa toki tuossakin luvussa vielä on. Kauhavalaisnuoret ovat myös kokeneet muuta maata vähemmän seksuaalista häirintää ja koulu-uupumusta.

Harrastusmahdollisuuksista kauhavalaiset ovat varsin tietoisia, eri asia on, osataanko niitä hyödyntää. Kolme neljästä nuoresta on tyytyväinen elämäänsä Kauhavalla.

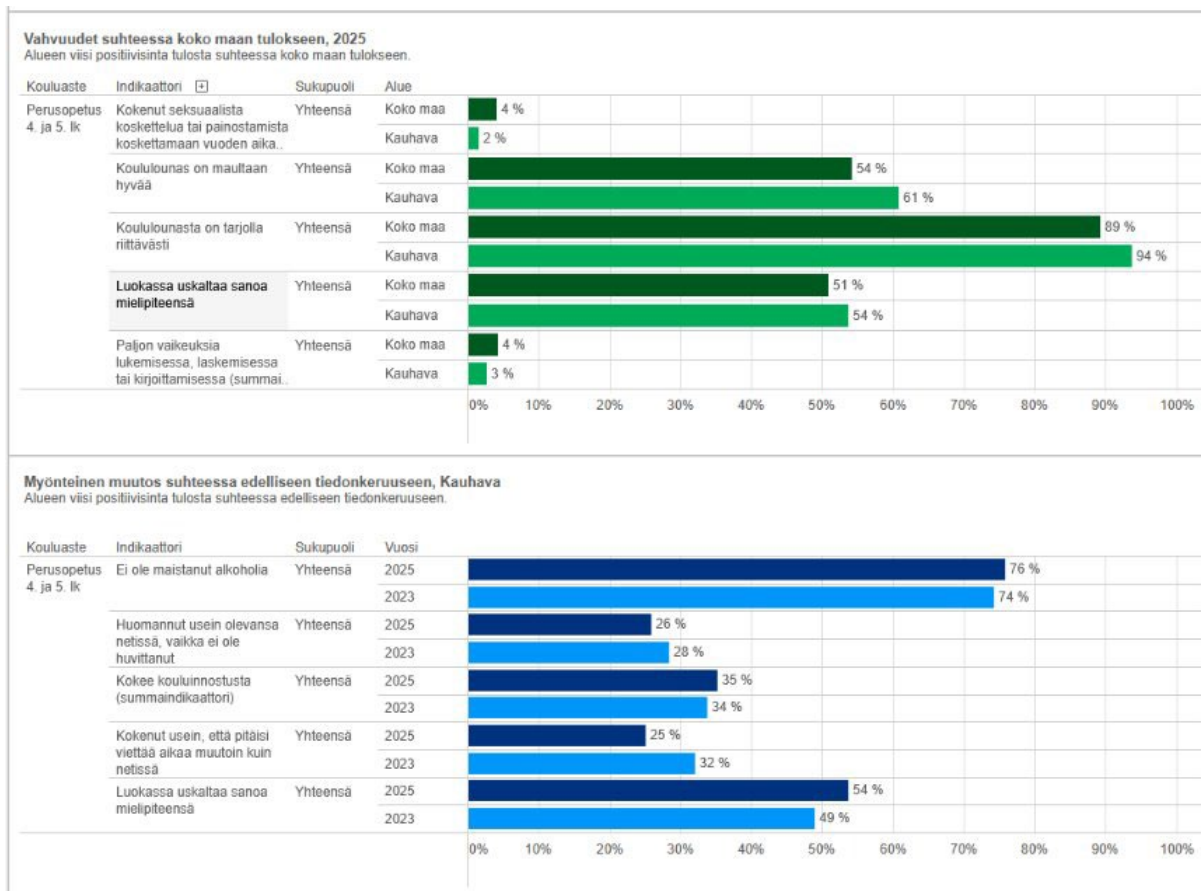
Tarkasteltaessa myönteistä kehitystä edelliseen kyselyyn verrattuna, ilonaiheena voidaan yläkouluikäisten kohdalla nähdä joidenkin päihteiden käytön vähentyminen, sillä sekä nuuskaaminen että tupakointi on kiinnostanut aiempaa vähemmän. Seksuaalinen häirintä on vähentynyt, ja koululounasta on tarjolla lähes kaikkien mielestä riittävästi. Myös opettajat ovat kyselyn perusteella aiempaa kiinnostuneempia nuorten asioista ja kuulumisista.

Vaikka yläkouluikäisten päihteiden käyttö nuuskan ja tupakan kohdalla olikin vähentynyt, alkoholin käyttö suhteessa muuhun maahan on runsasta. Vain hieman yli puolet yläkouluikäisistä kieltävät käyttävänsä alkoholia, mikä tarkoittaa huolestuttavan ison osan nuorista sitä jossain määrin käyttävän. Hengästyttävää liikuntaa harrastaa vain 37 % kauhavalaisnuorista. Osallisuudessa on myös kehittämisen paikka, sillä suuri osa nuorista ei koe, että voisi vaikuttaa kouluasioihin kovinkaan paljoa. Koulukiusaamisen joko kiusattuna tai kiusaajana on vastaajista todennut olevan ongelmana melkein puolet vastanneista.

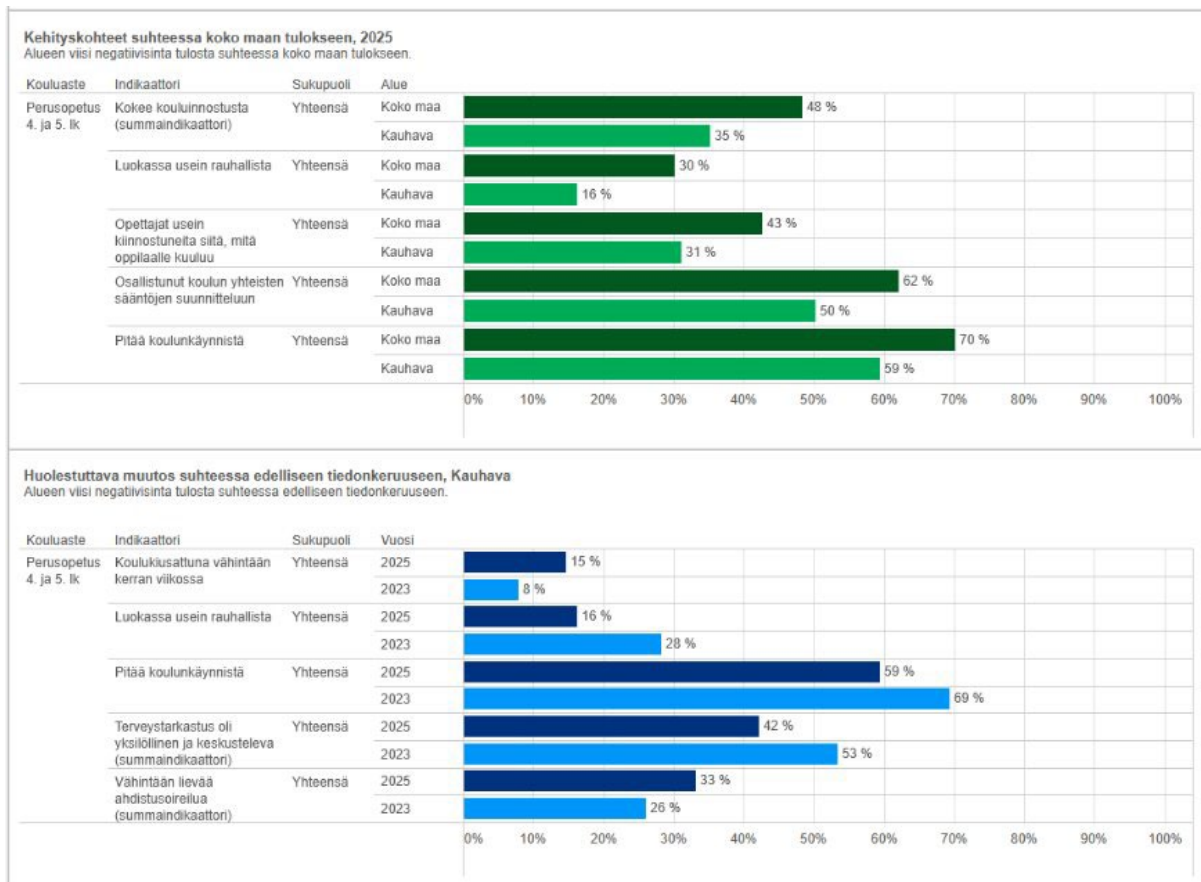
Kauhavan yläkouluikäisten suurimpia huolenaiheita on aamupalan väliin jättäminen. Peräti puolet sanoo aloittavansa päivän ilman aamupalaa, mikä taas omalta osaltaan johtaa usein jaksamisvaikeuksiin koulutyössä. Ehkäisyn puute on nousussa, vaikka kouluissa valistuksen suhteen ei ole muutoksia tapahtunut. Monet kokevat, että viettävät liikaa aikaa netissä, mutta netistä irrottautuminen ei ole onnistunut. Myös univaikeuksista kärsii useampi kuin edellisen kyselyn aikaan.

2.3.2 Alakouluikäiset

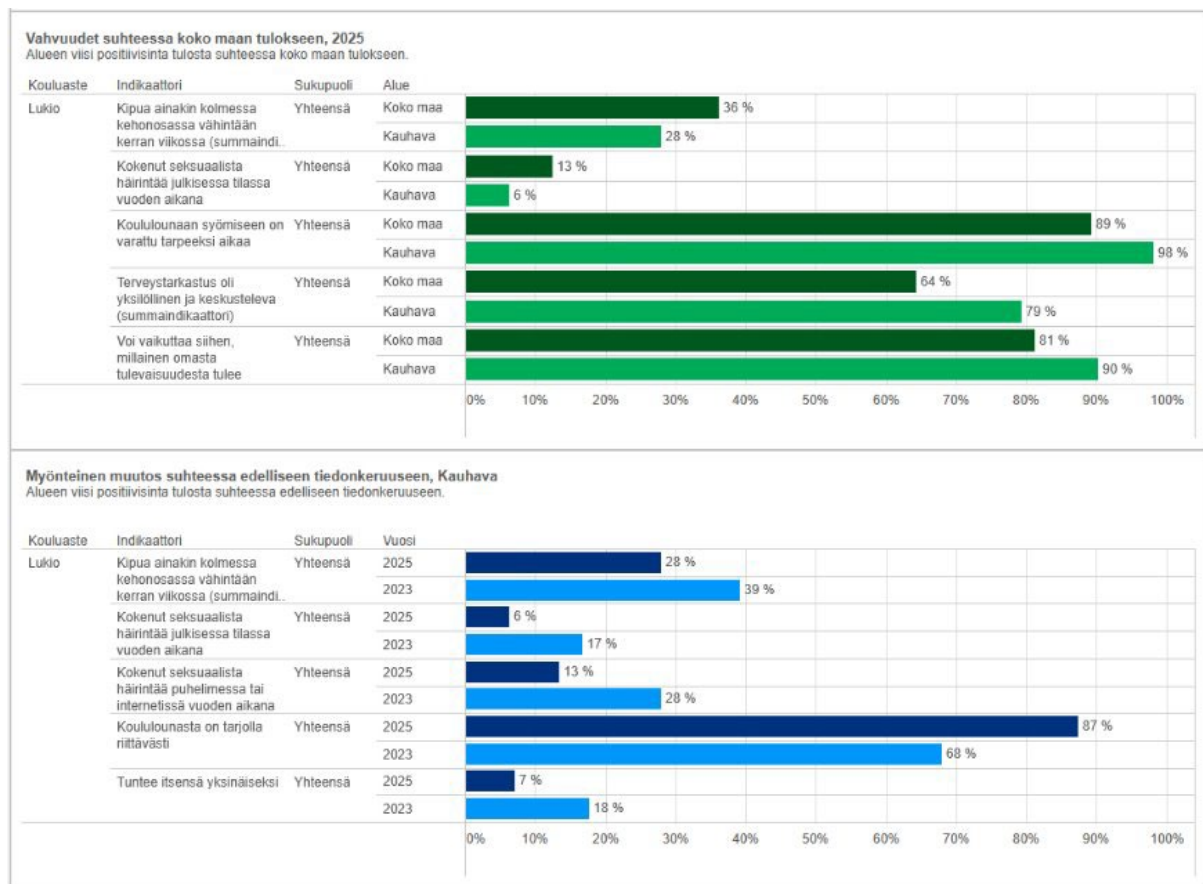
Alakouluikäisten vastauksia tarkasteltaessa vahvuutena näkyy sama kuin yläkouluikäisilläkin, eli kouluruokaa on riittävästi ja se myös maistuu suurimmalle osalle hyvin. Koulussa uskalletaan sanoa oma mielipide, eli kiusatuksi tulemisen vaara mielipiteiden osalta lienee vähäinen. Kauhavalaislapsilla on vain vähän vaikeuksia lukemisessa, laskemisessa ja kirjoittamisessa, ja vain harva on kokenut seksuaalista koskettelua tai painostamista. Jälkimmäinen prosenttiluku tosin saisi olla puhdas nolla, kaksikin prosenttia on liikaa tässä asiassa.

Alakouluikäisistä lapsista Kauhavalla kolme neljäsosaa ei ole maistanut alkoholia, mikä on hyvä kehityssuunta tulevaisuuteen. Myönteiseksi muutokseksi on muodostunut myös havahtuminen siihen, että viettää liikaa aikaa netissä.

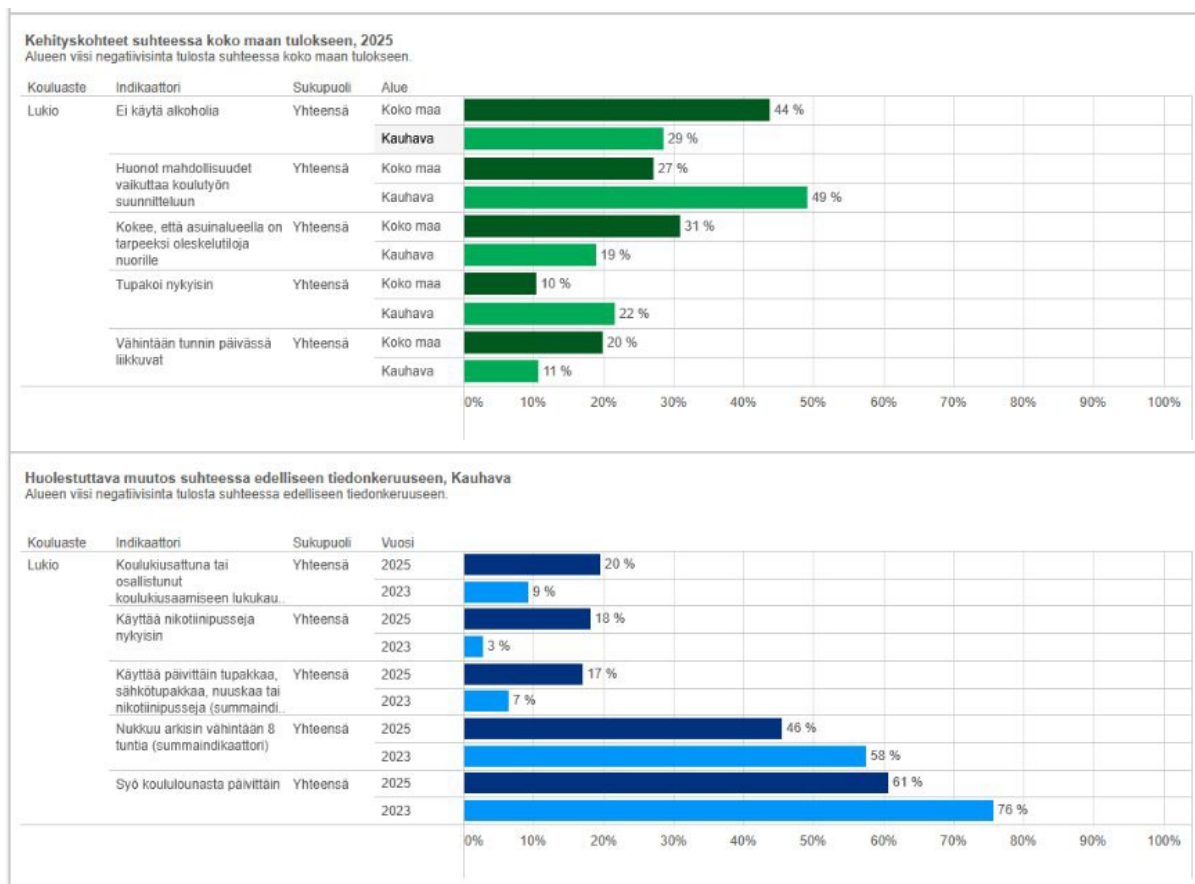

Kauhavan alakouluikäisistä vain 59 prosenttia kertoo pitävänsä koulusta. Liekö syynä innostuksen puutteeseen se, että oppilaat eivät koe saavansa päättää yhteisistä säännöistä siinä määrin kuin muualla maassa tehdään. Opettajat eivät ole useimpien mielestä kiinnostuneita oppilaiden asioista, eikä luokissa ole tarpeeksi työrauhaa. Huolenaiheeksi alakouluikäisten kohdalla nousee ahdistusoireiden lisääntyminen edelliseen kyselyyn verrattuna, sekä koulukiusaamisen määrällinen kasvu kahdeksasta viiteentoista prosenttiin vähintään kerran viikossa kiusaamisen kohteeksi joutuvilla.

2.3.3 Lukioikäiset

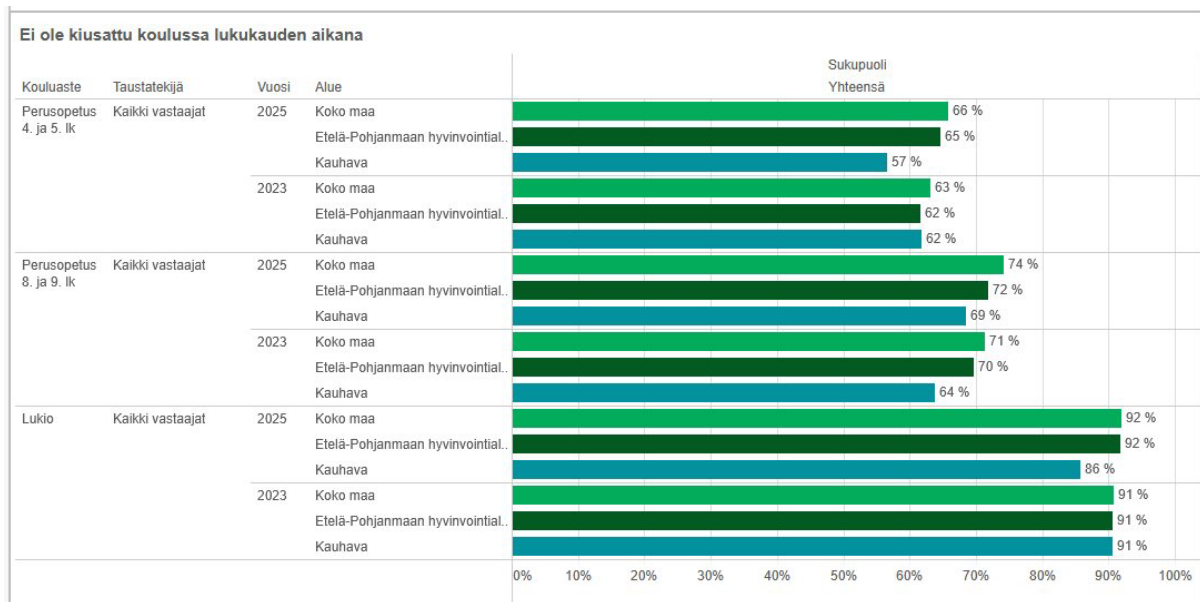

Kauhavan lukioikäisten kouluterveyskyselyn vastauksissa ilahduttaa koululounaaseen varatun ajan arvostaminen sekä ruuan riittävyys. Lukiolaisten hyvinvointia kasvattaa myös oma päätösvalta tulevaisuutensa suunnasta. Valtakunnan tasoon verraten kauhavalaisnuorilla oli vähemmän seksuaalisen häirinnän kokemuksia, myös verrattuna omaan edelliseen tulokseen. Kauhavalaisnuorilla oli vähemmän kipuja verrattuna maan muihin samanikäisiin, ja aikaisempaan kyselyyn verraten kipukokemukset ovat vähentyneet vuosien aikana. Yksinäisyyden kokemukset ovat myös vähentyneet selvästi lukiolaisnuorten keskuudessa kahden vuoden aikana.

Huolenaiheena kauhavalalaisten lukiolaisten elämästä voi nostaa alkoholin käytön. Vain 29 prosenttia nuorista ilmoittaa, ettei käytä lainkaan alkoholia. Tämä kehityskulku on nähtävissä jo kauhavalalaisilla yläkoululaikäisillä, sillä heistäkin melkein puolet kyselyn mukaan käyttävät alkoholia jossain määrin. Myös tupakointi ja muiden tupakkatuotteiden käyttö on lisääntynyt lukiolaisten keskuudessa, vaikka nuoremmilla se oli päinvastoin laskusuunnassa. Nikotiinipussien käyttö lisääntyi kahdessa vuodessa voimakkaasti. Liikkumattomuus lienee yhteydessä huonompiin elintapoihin, sillä lukioikäisistä vain 11 prosenttia ilmoittaa liikkuvansa tunnin päivässä. Kauhavan lukioikäiset tuntevat, etteivät pysty vaikuttamaan koulutyön suunnitteluun, vaikka muuten lukiolaisilla olikin luottavainen asenne tulevaisuutensa päätösten tekemiseen. Nuorille tarjolla olevat oleskelutilat koettiin Kauhavalla vähäisiksi. Mitä ilmeisimmin olemassa olevat tilat eivät ole kaikille luontevin kohtaamispaikka.

Kuten yläkoululaikäiset, myös lukiolaiset olivat kiusaamisen kohteena tai kiusaajana aikaisempaa enemmän. Unta ei enää arvosteta aikaisempaan tapaan, vaan vajaa puolet lukioikäisistä nukkuu alle kahdeksan tuntia yössä. Lukiolaiset syövät koululounasta vähemmän kuin aiemmin, vaikka aikaa siihen on annettu hyvin. Lounasaika käytettiin johonkin muuhun.

Koulukiusaamisesta voisi tarkastella vielä yhteenvetona taulukkoa, jossa kaikkien kouluterveyskyselyyn osallistuneiden vastaukset. Aikavälillä vuodesta 2023 vuoteen 2025 on tapahtunut muutos huonompaan suuntaan. Perusopetuksessa kiusaamisen määrä on suunnilleen sama sekä ala- että yläkouluikäisillä, yläkouluikäisten keskuudessa suunta hieman parempi kuin nuoremmilla. Mutta todella moni lapsi ja nuori kokee tulevansa kiusatuksi, kun vain 57 % alakoululaisista ja 69 % yläkouluilaisista ei koe kiusaamista. Loppuosalla siis jonkinasteista kiusaamista esiintyy. Samoin lukioikäisten keskuudessa kiusaaminen on muuhun maahan ja hyvinvointialueeseen verrattuna hieman lisääntynyt. Voidaan kysyä, mikä Kauhavalla ajaa tähän kehityskulkuun? Aiheuttaako esimerkiksi maahanmuutto ja siihen liittyvät rasistiset teot kiusaamista? Onko yhteiskunnan arvot muuttumassa niin koviksi, että empatiakykyä ei löydy peruskauhavalaisien kesken? Kauhavako näyttää negatiivista suuntaa?

Koulujen esihenkilöitä on informoitu tilanteesta ja tuotu esille tarve valvonnan lisäämiseen sekä pieniinkin tapauksiin puuttumiseen kouluilla. Kouluilla on tehty "kurinpalautuskampanjoita", joissa on samaan aikaan kerrottu oppilaille, huoltajille sekä opettajille ja koulun muulle henkilöstölle siitä, että valvontaa tullaan lisäämään ja samalla tullaan entistä tiukemmin vaatimaan koulun sääntöjen noudattamista ja hyvää käytöstä kaikkia kohtaan. Lain suomia sanktioita on otettu aiempaa enemmän

käyttöön. Lopputuloksena on päästy selvästi aiempaa parempaan tilanteeseen ainakin oppilaiden käytöksen osalta.

2.4 Move!-mittaukset

Move!-mittaukset ovat valtakunnallinen järjestelmä, jonka avulla arvioidaan 5.– ja 8.-luokkalaisten fyysistä toimintakykyä osana perusopetusta. Mittaukset tarjoavat sekä yksilö- että väestötason tietoa lasten ja nuorten terveydentilasta erityisesti fyysisen toimintakyvyn näkökulmasta. Ne koostuvat useista testeistä, jotka mittaavat kestävyyttä, lihasvoimaa, liikkuvuutta sekä motorisia taitoja. Näiden osa-alueiden perusteella voidaan muodostaa kokonaiskuva oppilaiden toimintakyvyn tasosta sekä siitä, miten oppilaat jaksavat arjessa ja koulupäivän fyysisissä vaatimuksissa. [oph.fi], [ukkinstituutti.fi]

Kansallisten Move!-tiedonkeruiden perusteella voidaan todeta, että merkittäväällä osalla lapsista ja nuorista fyysinen toimintakyky jää tasolle, joka voi haitata arjen suoriutumista. Viimeisimmissä tuloksissa noin 37 prosentilla 5.– ja 8.-luokkien oppilaista toimintakyky on tasolla, joka voi kuluttaa terveyttä ja heikentää hyvinvointia. Erot näkyvät erityisesti alueiden ja kuntatyyppien välillä: maaseutumaisissa kunnissa fyysisen toimintakyvyn riittämättömyys on yleisempää kuin kaupunkimaisissa kunnissa, ja pojilla erot korostuvat. [tervekoululainen.fi], [liikuntaneuvosto.fi]

Kauhavalla tarkasteluun voidaan ottaa kaksi peräkkäistä vuotta, 2024 ja 2025. Vuonna 2024 mittaukseen osallistui 146 5. luokan oppilasta ja 164 8. luokan oppilasta. 5. luokkalaisista mittauksen kokonaistulos oli 46.1 % terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. 8. luokkalaisista prosenttiosuus oli 47.7%. Valtakunnallisiin tuloksiin verrattessa 5. luokkalaisten kokonaistulos oli 35.8 % ja 8. luokkalaisten 40.4 %. Näin ollen Kauhavan tulokset olivat selkeästi valtakunnalliseen tulokseen verrattuna heikommat.

Luokka / Klass	Pojat / Pojkar	Tytöt / Flickor	Yhteensä / Totalt
5. luokka/5. klass	46.9 %	45 %	46.1 %
8. luokka/8. klass	48.3 %	47.1 %	47.7 %
molemmat luokat/båda klasserna	47.5 %	46.2 %	46.8 %

Vuoden 2025 tulokset eivät valitettavasti olleet paremmat. Mittauksiin osallistui 131 viidesluokkalaista ja 144 kahdeksaluokkalaista. Kokonaisprosentti nousi hiukan, viidesluokkalaisten osalta tosin parin prosentin parannus (44 %, kun aiemmin 46,1 %), mutta kahdeksaluokkalaisten tilanne oli mennyt huonompaan suuntaan. Tulos laski jo 50,8 %:iin, mikä kertoo huolestuttavaa lukemaa, kun yli puolen ikäluokan fyysinen toimintakyky on terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Valtakunnallisesti vastaavat prosenttilukemat olivat viidesluokkalaisilla 34,6 % ja kahdeksaluokkalaisilla 39,6 %, eli Kauhavan lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky on yli kymmenen prosenttia heikompi kuin muun maan keskiarvo. Tulos antaa pohdittavaa tulevaan hyvinvointisuunnitelmaan. Jotain on tehtävä toimintakyvyn parantamiseksi kiireellisesti.

Luokka / Klass	Pojat / Pojkar	Tytöt / Flickor	Yhteensä / Totalt
5. luokka/5. klass	54.8 %	33.3 %	44 %
8. luokka/8. klass	57.6 %	43.3 %	50.8 %
molemmat luokat/båda klasserna	56.3 %	38.2 %	47.4 %

Kauhavalla koululaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on jo vuosia tehty aktiivista monialaista yhteistyötä. Opiskeluhuollon, koulujen ja elämänlaatupalvelujen yhteistyönä on tarjottu koululaisille mahdollisuutta entistä aktiivisempaan koulupäivään sekä vapaa-aikaan. Liikunnan lisääminen, ravinnosta ja unesta tiedottaminen ovat entistä tärkeämpiä jo nuorimpien kauhavalaisien kohdalla. Erilaisten hankkeiden avulla liikuntaa on saatu lisättyä kaikenikäisille kauhavalaisille, liikuntaseurat tekevät tärkeää työtä kaupunkilaisten, etenkin lasten ja nuorten liikuttamisessa sekä yhdistysten toiminta, kuten Aijjoos-hanke, edistää myös ikäihmisten liikunnallisen elämäntavan ylläpitämistä.

3. 2023-2025 hyvinvointisuunnitelman painopistealueet

Hyvinvointikertomuksessa arvioidaan, miten kaupungin laatiman hyvinvointisuunnitelman vuosille 2023-2025 tavoitteet ovat toteutuneet. Vuosien 2023-2025 hyvinvointisuunnitelmaa lähdettiin tekemään silloisen kaupunkistrategian pohjalta. Strategian kärkinä olivat hyvinvointi, elinvoima, yhteistyö ja yrittäjyys. Strategiasta johdettuun hyvinvointisuunnitelmaan haluttiin määritellä painopistealueet ja näitä tarkastelemalla saatiin painopistealueille omat kehittämiskohteet ja tavoitteet. Suunnitelmassa esiteltiin toimenpiteet, joilla tavoitteisiin päästäisiin sekä eriteltiin vastuulliset toimijatahot sekä niille varatut resurssit ja arvioinnin mittarit. Hyvinvointisuunnitelmassa huomioitiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäksi turvallisuuden edistäminen.

Vuosille 2023–2025 Kauhavan hyvinvointisuunnitelmassa hyvinvoinnin edistämistyölle asetetut neljä painopistealuetta olivat tiedon ja tietoisuuden lisääminen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä, digitalisaation mahdollisuudet, osallisuuden ja osallistamisen edistäminen sekä hyvän elämän ja terveellisten elintapojen edistäminen.

3.1 Tiedon ja tietoisuuden lisääminen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä.

Tämän painopisteen toimenpiteiksi on määritelty kunnan verkkosivujen sisällön toteutus ja kunnan HYTE-rakenteen selkeytys.

3.1.1 Kaupungin eri viestintäkanavat

Kaupungin viestintää on kehitetty eteenpäin merkittävästi viime vuosina ja kaupunki viestii monikanavaisesti. Viestinnän kehityskaarta Kauhavalla tarkasteltaessa tärkeä päätös tehtiin vuonna 2017. Tuolloin kaupungin elinvoimapalveluihin (silloiseen Kehityskeskukseen) perustettiin viestintä- ja markkinointikoordinaattorin toimi. Kaupungin viestintä ei kuitenkaan ole yhden ihmisen harteilla, vaan viestintä on

kaupungin kaikkien työntekijöiden asia ja siitä vastaavat toimialajohtajat; hallintojohtaja, tekninen johtaja, sivistysjohtaja, elinvoimajohtaja ja kokonaisviestinnästä vastaa kaupunginjohtaja.

Viestintä- ja markkinointikoordinaattorin tehtäviä ovat kaupunki markkinointi, yleinen imagomainonta, tonttimarkkinointi, *Visit Kauhava* -matkailumarkkinointi ja -neuvonta sekä *Invest Kauhava* -yritysmarkkinointi. Lisäksi viestintä- ja markkinointikoordinaattori toimii tukena ja asiantuntijana viestintään liittyvissä asioissa. Viestintä- ja markkinointikoordinaattorin tehtävänä on raamittaa ja seurata kaupungin viestinnän kokonaiskuvaa sekä toteuttaa yhteistyössä muun henkilöstön kanssa Kauhavan imagoviestintää. Jokainen toimiala ja työntekijä tiedottaa itse omat asiansa. Kaupunkiviestinnän osa-alueita ovat asukasviestintä, yritysviestintä, markkinointi- ja brändiviestintä, valmistelu- ja päätöksentekoviestintä, talousviestintä, työyhteisö- ja rekrytointiviestintä, asiakaspalvelu sekä mediaviestintä.

Verkkosivut

Kauhavan kaupungin verkkosivuja on kehitetty koko hyvinvointikertomuksen tarkastelujakson ajan ja kokonaan uudistettu vuoden 2025 aikana. Pääviestintäkanavana toimii verkkosivu *kauhava.fi*. Vuonna 2025 uudistettiin siis kaikki kaupungin kolme kotisivustoa, *kauhava.fi*, *visitkauhava.fi* ja *investkauhava.fi*, sekä henkilöstöä ja luottamushenkilöitä palveleva *intranet*.

Kotisivu-uudistuksen tavoitteena oli siirtää kotisivut toimivammalle tekniselle alustalle ja selkiyttää samalla sivustojen rakennetta. Tässä on onnistuttu hyvin, sillä sivut ovat saaneet pääasiassa positiivista palautetta. Työ sivustojen kehittämiseksi jatkuu edelleen.

Kaupungin kotisivut selkeytyivät vuoden 2025 uudistuksessa, ja nyt etusivulta on selkeästi löydettävissä palvelut eri ikäryhmille jaoteltuina. Jokaisen yläotsikon takaa löytyy runsaasti tietoa eri aihealueista. Esimerkiksi otsikon "Asuminen" takaa löytyy "Turvallisuus ja varautuminen". Sivulta löytyy tietoa, miten häiriötilanteisiin varaudutaan ja miten kaupunki tiedottaa ohjeista häiriötilanteissa (kaupungin kotisivut, sosiaalisen median kanavat). Esimerkkinä mainittakoon vuoden 2025 lopussa

Kauhavalle osunut talvimyrsky, jonka aikana mm. sähköttömäksi jääneitä kotitalouksia ohjattiin somekanavien kautta yhteistyökumppaneiksi ilmoittautuneille nuorisoseuroille ruoanlaiton, peseytymisen ja viestintävälineiden latauksen merkeissä.

Sosiaalisen median kanavat

Vuonna 2024 merkittävin viestinnän selkiyttäminen oli kaupungin somekanavien yhtenäistäminen. "Somebuumin" aikana kaupungissa perustettiin paljon sometilejä, joiden ylläpito jäi vähäiseksi ja tiedotus oli hajanaista. Hajanaisia sometilejä yhdistettiin, ja nykyään kaupungin pääkanavina Facebookissa ja Instagramissa ovat *Kauhavan kaupunki* ja matkailijoille suunnattu *Visit Kauhava* -somekokonaisuudet. Joillain yksiköillä, kuten lukioilla ja kirjastolla, on omia pienempiä kanaviaan, mutta pääsääntöisesti tärkeimmät viestit kulkevat Kauhavan kaupunki -tilin kautta. Lisäksi käytössämme on LinkedIn, jota käytetään lähinnä rekrytointi- ja työnantajamarkkinointitarkoituksiin. Facebook on suosituin kanava, jossa on reilu 6000 seuraajaa. Seuraajat ei sinänsä kerro nykyään enää paljon, sillä katselut antavat paremman kuvan. Vuonna 2025 kuukausittain sisältöjä katseltiin Facebookissa yli 300.000 kertaa ja koko vuonna 2025 katseluita oli 3,9 miljoonaa, mistä valtaosa oli orgaanista sisältöä eli mainosten osuus oli verrattain pieni, alle 10 % näkyvyydestä. Instagram on pienempi kanava, siellä katseluita oli vuoden 2025 aikana reilut 300.000 kpl.

Sosiaalisen median algoritmit määrittelevät pitkälti, miten eri julkaisut näkyvät tilejä seuraaville ihmisille. Vaikka olisi tilin aktiivinen seuraaja, kaikki julkaisut eivät silti näy seuraajille. Viime aikoina erityisesti videokuvaa sisältävät julkaisut ovat saaneet paremmin katselukertoja, joten niihin kannattaisi panostaa enemmän tulevaisuuden julkaisuissa ja taitavien sisällöntuottajien saaminen mukaan viestinnän tekemiseen on tärkeää.

Viestintäryhmä

Kaupungin viestintäryhmä ylläpitää pääasiallisesti pääkanavia somessa. Viestintäryhmässä on jäseniä kaikilta toimialoilta ja sen tehtävä on viestinnän raamittaminen ja kehittäminen. Viestintä- ja markkinointikoordinaattori toimii ryhmän

puheenjohtajana. Viestintäryhmä on luonut ja päivittää vuosittain toimialakohtaiset vuosikellot.

Viestintäryhmässä käydään läpi ajankohtaisia tapahtumia ja miten kukin toimiala voisi parantaa kaupungin viestintää omalta osaltaan. Ryhmässä voi vaihtaa ajatuksia ja antaa myös muille toimialoille vinkkejä toiminnan esittelyssä ja tapahtumien markkinoinnissa. Hyvinvointikertomuksen tarkastelujakson aikana viestintäryhmä on kasvanut ja kehittynyt, ja on huomattu, kuinka tärkeää kaikkien panos viestinnässä on. Kaupungin viestintä ei voi olla vain yhden ihmisen tehtävä.

Kauhava-uutiskirje

Kauhava-uutiskirjettä on julkaistu vuodesta 2024 lähtien 3–4 kertaa vuodessa. Tilaajia uutiskirjeellä on tällä hetkellä 502. Lisäksi joka toinen kuukausi on julkaistu yrityksille suunnattua Invest Kauhava -uutiskirjettä, jolla on tilaajia 919. Invest Kauhava -kirjettä on julkaistu jo useamman vuoden ajan.

Mediatiedottaminen

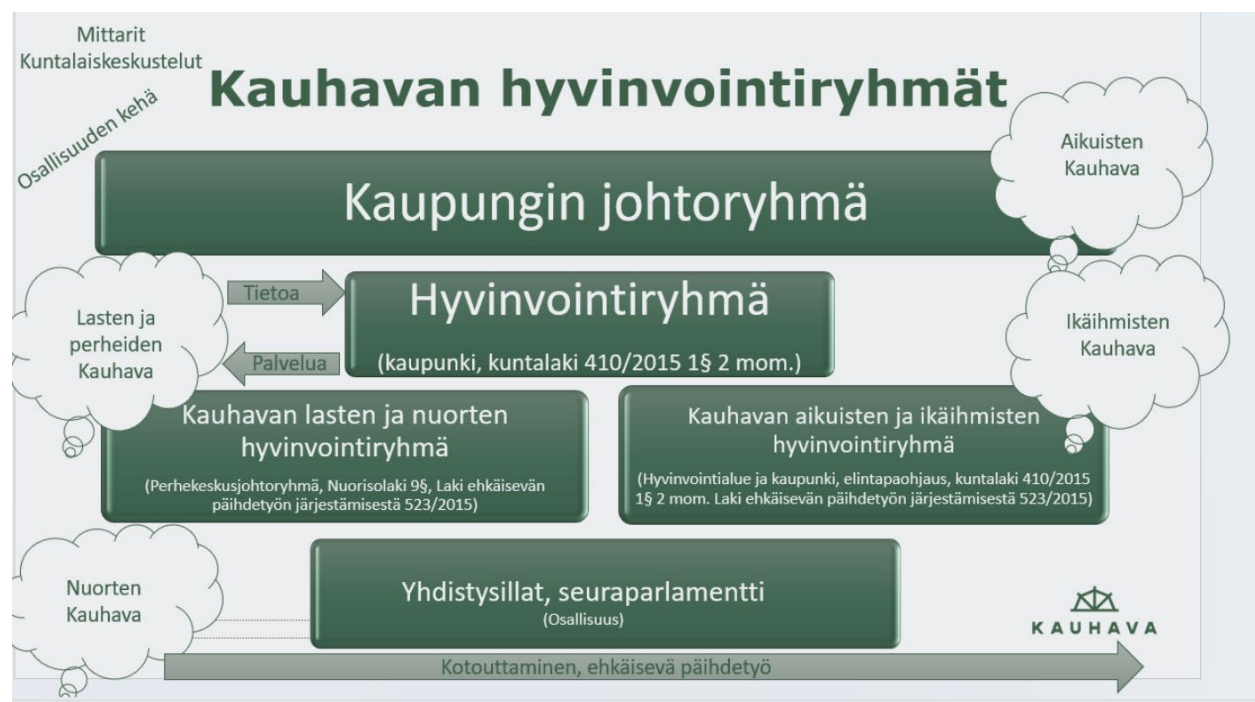
Mediatiedottaminen on tärkeä osa viestintää ja se on yksi viestinnän kehittämiskohde tulevaisuudessa. Kaupungin mediatiedotteita on tehnyt viestintä- ja markkinointikoordinaattori toimialajohtajien pyynnöistä. Tiedotteita voisi enenevässä määrin tehdä kuitenkin muutkin kaupungin toimihenkilöt oman toimialansa ajankohtaisista asioista ja tulevista tapahtumista. Näin medialla olisi mahdollisuus reagoida niihin helpommin ja kaupungin toiminnoista saataisiin vielä nykyistä enemmän tietoa kaikille kaupungin asukkaille.

Palveluopas

Palveluopas on opas, joka lähetetään kuntaan muuttaneille muuttajakirjeen mukana. Palveluopas on paperinen, 16-sivuinen selkeä tiedote, josta löytyy kaikki kaupungin palvelut tiivistettynä. Oppaassa on esitelty Kauhavan kaupungin peruspalvelut (mm. Kaupungintalon aukioloajat ja hallinnon tärkeimmät yhteystiedot), asuminen (asumismuodot, Kauhavan vuokra-asuntojen yhteystiedot), rakentaminen

(omakotitontit, rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu), sivistyspalvelut (opetus niin perusopetuksessa kuin toisella asteella, varhaiskasvatus ja esiopetus, elämänlaatupalvelut mukaan lukien kulttuuri, kirjasto, museot, liikunta, nuorisopalvelut, kansalaisopisto ja musiikkiopisto), elinkeinopalvelut (yrityspalvelu, yritystontit, maaseutu- ja lomitustoimi), terveyspalvelut (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteystiedot selkeästi jaoteltuina), jätehuolto ja viranomaispalvelut (verotoimisto, kela, poliisi, Kymppi). Tulevaisuudessa tämä palveluopas olisi hyvä jakaa myös ikäihmisille, joiden saavutettavuus internetissä tapahtuvaan tiedottamiseen voi olla heikkoa tai vastaavasti moni ei ole enää perinteisen paperisenkaan median ulottuvissa. Palveluopasta voisi jakaa erilaisissa ikäihmisten omissa tapahtumissa mm. Kauhavan seudun vanhustenkotiyhdistys ry:n hallinnoiman Aijjoos-hankkeen kanssa yhteistyössä.

3.1.2 Kaupungin hyterakenne

Kauhavan kaupungissa on määritelty viisi erityistä ryhmää, jotka kukin omalta osaltaan huolehtivat kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä yhteistyössä ja monialaisesti.

Ylimpänä hyte-ryhmänä toimii **kaupungin johtoryhmä**, johon kuuluu kaupunginjohtaja, hallintojohtaja, tekninen johtaja, sivistysjohtaja, kehitysjohtaja,

maaseutupäällikkö ja henkilöstöpäällikkö. Johtoryhmä kokoontuu kerran viikossa, ja muiden hallinnollisten asioiden ohella johtoryhmä asettaa suuntaviivat ja raamit kaupungissa tehtävälle hyvinvointityölle. Tällaisia asioita menneellä tarkastelujaksolla olivat mm. hyvinvointipäällikön määräaikaisen viran perustaminen, kaupungin laajennetun hyvinvointiryhmän perustaminen ja budjetissa määriteltujen taloudellisten resurssien tasapuolinen jakaminen asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Varsinainen toimeenpaneva, eli **laajennettu hyvinvointiryhmä** toimii monialaisena ja poikkihallinnollisena yhteistyöelimenä, jonka tehtävänä on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä kokonaisvaltaisesti. Ryhmän jäsenistö koostuu eri toimialojen ja sidosryhmien edustajista, mikä mahdollistaa laajan näkökulman ja asiantuntemuksen hyödyntämisen päätöksenteossa ja suunnittelussa. Keskeisiin tehtäviin kuuluu hyvinvointikertomuksen ja hyvinvointisuunnitelman valmisteluun osallistuminen, kehittäminen ja seuranta. Ryhmä hyödyntää tiedolla johtamista päätöksenteon tukena, ja edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen raportointia sekä päätösten vaikutusten ennakkoarviointia. Tämä tarkoittaa, että ryhmä arvioi suunnitelmien ja ohjelmien vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin jo ennen niiden toteuttamista.

Hallintosäännön 43 §:n mukaan kaupunginjohtaja päättää työryhmien asettamisesta toimialarajat ylittävän asian valmistelua varten ja toimialarajat ylittävistä ohjausryhmäedustuksista. Viimeisimpään Kauhavan kaupungin laajennettuun hyvinvointiryhmään on jäseniksi valittu sivistysjohtaja, hyvinvointipäällikkö, kehitysjohtaja, maahanmuuton palveluohjaaja, tiemestari, kiinteistö- ja rakennuttamispäällikkö, ruoka- ja puhtauspalveluvastaava, opetuspäällikkö, peruskoulun rehtoriedustaja, varhaiskasvatuspäällikkö, päiväkodin johtajaedustaja, nuoriso-ohjaaja, kirjastopäällikkö, liikunnanohjaaja, opiskeluhuollon edustaja, hyvinvointialueen edustaja. Työryhmän puheenjohtajana toimii sivistysjohtaja sekä sihteerinä ja kokoonkutsujana hyvinvointipäällikkö. Tämän hyvinvointiryhmän tehtävänä on koordinoida kaupungissa tehtävää hyvinvoinnin edistämistyötä kukin omalta näkökulmaltaan omia keinoja hyödyntäen. Tämän työryhmän työn tulos näkyy raportoitaessa hyvinvointisuunnitelman 23–25 tavoitetta ”Hyvän elämän ja terveellisten elintapojen edistäminen” (ks. Kohta 2.4.)

Kauhavan lasten ja nuorten asioita edistävänä hyvinvointiryhmänä toimii **perhekeskusjohtoryhmä**. Tässä tehdään yhteistyötä Evijärven kunnan kanssa. Tähän laajaan, monialaiseen hyvinvointiryhmään kuuluu sivistysjohtaja, opetuspäällikkö, varhaiskasvatuspäällikkö, hyvinvointipäällikkö, perhekeskuskoordinaattori, neuvolapalveluiden edustaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, koulukuraattori, seurakunnan edustaja, maahanmuuttokoordinaattori, 4H-yhdistyksen edustaja, erityisopetuksen koordinaattori ja tarpeen mukaan eri alojen vierailevia asiantuntijoita. Perhekeskusjohtoryhmä laatii vuosikellon, jonka mukaan ryhmässä otetaan esiin ja työstetään ajankohtaisia asioita. Näitä ovat mm. vanhemmuuden tuki, lapsen oikeudet, ehkäisevä päihdetyö, lähisuhdeväkivalta, arjen taidot, nuorisotyö ja kiusaamisen ehkäiseminen. Ryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa, ja ryhmässä vaihdetaan ajatuksia teemana olevasta asiasta, kerrotaan tehdystä työstä asian tiimoilta ja annetaan kehitysehdotuksia ja jaetaan hyviä käytänteitä osallistujien kesken.

Kauhavan **aikuisten ja ikäihmisten hyvinvointiryhmä** ei ole vielä edellisen valtuustokauden aikana saanut toimintaa kunnolla käyntiin. Tähän hyvinvointiryhmään kuuluvat sivistysjohtaja, hyvinvointipäällikkö, hyvinvointialueen edustaja vanhustyöstä, mielenterveysalalta (psykiatrinen sairaanhoitaja) ja aikuissosiaalityöstä, yhdistysten edustajia mm. Kauhavan seudun vanhustenkotiyhdistys ry:n hallinnoimasta Aijjoos-hankkeesta ja eläkeläisten yhdistyksistä, vanhusneuvoston edustaja, liikunnanohjaaja ja kulttuuriohjaaja. Tämän ryhmän tarkoituksena on edistää erityisesti ikäihmisten hyvinvointia Kauhavalla.

Vuoden 2025 aikana Kauhavalle perustettiin **seuraparlamentti**. Seuraparlamentin tarkoituksena on tehostaa seurojen, yhdistysten ja Kauhavan kaupungin välistä yhteistyötä, vahvistaa kaikenikäisten kauhavalalaisten osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä ja suunnitella toimintaansa vuosikellon avulla. Seuraparlamentin toiminnan tavoitteena on kuntalaisnäkökulman tuominen päätöksentekoon, yhdistystoiminnan aseman vahvistaminen, hyvinvoinnin lisääminen kuntaan liikunnan keinoin sekä voimavarojen keskittäminen yhteisiin tavoitteisiin ja tapahtumiin. Seuraparlamentin tavoitteena on myös yhdessä kaupungin muiden toimijoiden kanssa tuottaa kaupungin yhteinen liikunta- ja harrastuskalenteri. Seuraparlamenttiin kuuluu kaupungin edustajina puheenjohtaja ja sihteeri sekä edustaja mielellään jokaisesta kauhavalalaisesta seurasta ja yhdistyksestä. Aloituskokoukseen saatiin paikalle vain

muutama innostunut, mutta seuraaviin kokouksiin toivotaan lisää asiasta kiinnostuneita osanottajia.

Seuraparlamentti on asiantuntijaelin, jolla ei ole päätösvaltaa kunnan sisällä, mutta sen kokouksissa esiin tulleita huomioita tuodaan tiedoksi elämänlaatulautakuntaan. Parlamentin pyrkimyksenä on kokoontua noin neljä kertaa vuodessa, ja kerran vuodessa järjestetään yhdistysilta, jossa voidaan jakaa hyviä käytänteitä ja tietoa seurojen ja yhdistysten kesken ja vahvistaa yhteistyötä näiden välillä. Viimeksi seuraparlamentti on ottanut kantaa mm. avustussääntöön ja se on ideoinut uusia liikuntamuotoja kaupungin toteutettavaksi.

3.2 Digitalisaation mahdollisuuksien lisääminen

Tämä painopiste nojautuu vahvasti aikaisemmassa luvussa 3.1.1 mainitun kuntalaisten tiedon ja tietoisuuden lisäämiseen kaupungin viestintäkanavia hyödyntäen. Viimeisten vuosien aikana kaupungissa on tehty mittavat uudistukset kaupungin eri digitaalisiin viestintäkanaviin. Näitä ovat mm. kotisivujen uudistus ja näkyvyyden lisääminen eri sosiaalisen median kanavissa. Apuna digitalisaation kehittämisessä ovat kaupungin markkinointi- ja viestintäkoordinaattori sekä eri hallinnonalojen edustajista koostuva viestintäryhmä, joka yhdessä pohtii kaupungin viestintää niin sisäisesti kuin ulospäin.

Tavoitteena tällä hyvinvointisuunnitelman painopisteellä oli parantaa Hyte-palveluiden saatavuutta, hyödyntää erilaisia digitaalisia sovelluksia laajemmin sekä lisätä somemarkkinointia ja –tiedottamista. Toimenpiteiksi määriteltiin kaupungin kotisivujen saavutettavuuden parantaminen, mikä on nähty käytännössä jo toteutuneen hyvin, sekä digitaalisten palveluiden lisääminen. Myös digitaaliset palvelut ovat kehittyneet kaupungissa kuluneen valtuustokauden aikana, ja markkinointi- ja viestintäkoordinaattori ja viestintätiimi ovat ahkeralla sosiaalisen median hyödyntämisellä tuoneet voimakkaasti kaupungin tapahtumia kaupungin asukkaiden tietoon. Sosiaalisen median kanaviin on tiedotettu muun muassa niin kulttuuri- kuin liikuntatapahtumista kuin kaupungin tekemistä päätöksistä tai vaikkapa erilaisista avustusten hakuajoista.

Suurimmassa osassa kaupungin tarjoamista liikuntatiloista on otettu käyttöön digitaaliset lukot, mikä on mahdollistanut esimerkiksi kuntosalille pääsyn vaivattomasti

sovelluksen avulla. Kaupunginvaltuuston kokouksissa on siirrytty digiaikaan, sillä kokoukset on striimattu kaikille kaupunkilaisille nähtäväksi joko suorana tai jälkikäteen Youtube-kanavalta katsottavaksi. Kaupungin omassa sisäisessä viestinnässä on hyödynnetty digitaalisia alustoja, ja monet kokoukset ja palaverit pystytään pitää esimerkiksi Teams-sovelluksessa aikaa ja matkakuluja säästäten.

Iso haaste sekä menneellä valtuustokaudella että etenkin tulevaisuudessa on ikäihmisten digitaidot. Yhä useampi palvelu muuttuu digitaalseksi, eikä isolla osalla ikäihmisistä ole taitoa tai välineitä digitalisaation vaatimiin toimenpiteisiin. Kauhavan alueella tähän tarpeeseen on vuosien ajan vastannut Järvilakeuden kansalaisopisto, joka on tarjonnut digikursseja kaikenikäisille niin omana kuin hankkeiden kautta saadulla resurssilla. Hankkeen myötä toteutettu opetus oli maksutonta yksityisopetusta, ja opiskelijamäärä oli iso. Tällä hetkellä kansalaisopiston tarjoama digiopastus on maksullista yksityisopetusta alueen kirjastoissa. Jokaisella on ollut henkilökohtainen 45 min aika neljä kertaa kurssin aikana. Digiopastus-kurssi tarjoaa henkilökohtaista digiopastusta omalla laitteella omien tarpeiden mukaan. Palaute kursseista on ollut positiivista. Viime vuonna näille digiopastuskursseille osallistui 17 opiskelijaa. Myös Aijjoos-hanke tarjoaa digiapua vuonna 2025 aloitetun ja eläkeläisille tarkoitetun digipisteen merkeissä, joka on avoinna kerran viikossa Kauhavalla ja Evijärvellä.

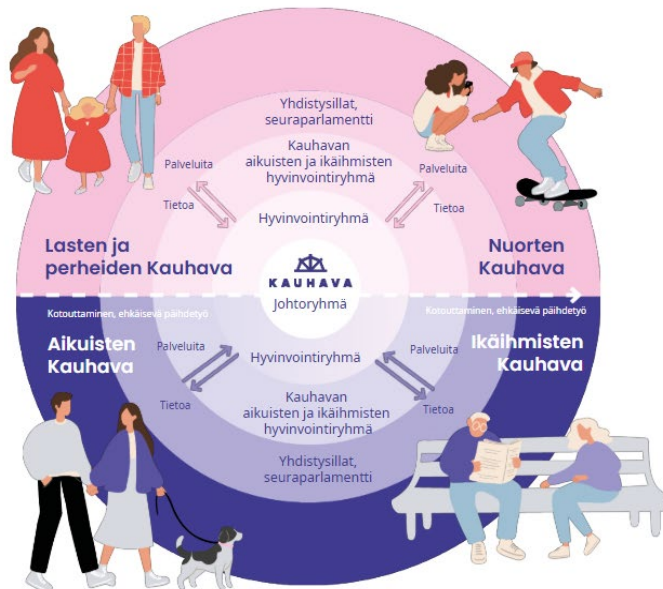
3.3 Osallisuuden ja osallistamisen edistäminen

Kauhavan kaupungin vuonna 2025 uudistetussa hallintosäännössä todetaan: *“Kaupungin jäsenten osallisuus ja kaupungin ja kaupunkilaisten vuorovaikutus perustuu yksilöiden ja yhteisöjen osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntämiseen, omaehtoisen toiminnan mahdollistamiseen ja yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien luomiseen.”*

Kaupunkilaisten osallistumisessa ja onnistuneessa vuorovaikutuksessa keskeistä on hallinnon avoimuus, selkeäkielinen ja monikanavainen viestintä, alueellinen osallistuminen, osallistava suunnittelu ja budjetointi, asukaslähtöisyyttä vahvistavat käyttäjä- ja asiakasraadit sekä asiakaskokemusten ja palautteiden aktiivinen hyödyntäminen. Lisäksi toimivat aloitekäytännöt sekä kansalaistoiminnan kannuste-

ja tukimenettelyt tukevat osallisuutta monipuolisesti. Tätä kokonaisuutta voidaan havainnollistaa seuraavan kuvan avulla.

Osallisuuden kehä

Kuvassa esitetään malli Kauhavan kaupungin asukkaiden osallisuuden vahvistamisesta osallisuuden kehän keinoin. Kehän ytimessä toimii kaupungin johtoryhmä, joka tekee keskeiset päätökset kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja vahvistamiseksi. Päätösten toimeenpanosta vastaavat eri hyvinvointiryhmät (ks. 3.2), jotka tekevät laaja-alaista yhteistyötä keskenään ja eri toimijoiden kanssa. Kehän ulkoreunalla ovat eri-ikäiset kauhavalaiset asukasryhmät, jotka hyötyvät hyvinvointiryhmien työstä ja osallistuvat omalta osaltaan kaupungin kehittämiseen. Mallin tavoitteena on kaksisuuntainen vuorovaikutus: keskustelu ja tieto kulkevat sekä keskeltä ulospäin että ulkokehältä sisäänpäin, ja lisäksi eri ryhmien välillä syntyy arjen yhteistyötä tiedon ja palveluiden jakamisen muodossa.

Kauhavan kaupunki on viime vuosina sitoutuneesti vahvistanut kaupunkilaisten osallisuutta päätöksentekoon ja omaan hyvinvointiinsa vaikuttamiseen. Edellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteina olivat asukasryhmien hyödyntäminen palvelujen suunnittelussa, asukkaiden aktivointi sekä asukastyytyväisyyden nousu. Kaupunkilaisten osallistamisella pyrittiin laajentamaan osaamista, lisäämään yhteistyötä ja vahvistamaan yhteisiä resursseja. Näitä tavoitteita kohti on edetty hyvin, ja osaan niistä on päästy jo konkreettisesti.

Kauhavalla osallisuuden vahvistamisessa kiinnitetään erityistä huomiota nuorten, ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden vaikuttamismahdollisuuksiin. Kaupungissa toimivat nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvosto tarjoavat näille asukasryhmille kanavan osallistua päätöksentekoon ja tuoda esille heille tärkeitä näkökulmia. Vaikuttamistoimielimet voivat tehdä lausuntoja, aloitteita ja esityksiä kaupungin toimielimille sekä osallistua valmisteluun omien tehtäväalueidensa mukaisissa asioissa.

Nuorisovaltuustolla on lisäksi edustus kaupungin lautakunnissa, mikä mahdollistaa nuorten näkökulmien huomioimisen jo asioiden valmisteluvaiheessa. Nuorisovaltuuston tehtävänä on edistää nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa heitä koskeviin asioihin matalalla kynnyksellä, lisätä kiinnostusta yhteiskunnalliseen osallistumiseen sekä luoda nuorille mahdollisuuksia virikkeelliseen toimintaan koulutusten, tapahtumien ja retkien kautta.

Kauhavalla toimii myös asukasneuvostoja eri kaupunginosissa. Ne vahvistavat alueellista osallisuutta ja tarjoavat asukkaille mahdollisuuden vaikuttaa oman elinympäristönsä kehittämiseen tekemällä aloitteita ja esityksiä kaupungin eri toimielimille. Näin kaupungin osallisuusrakenne varmistaa, että kuntalaisten ääni kuuluu sekä koko kaupunkia että yksittäisiä alueita koskevassa päätöksenteossa.

Tavoitteiden saavuttamiseksi määriteltiin useita konkreettisia toimenpiteitä, kuten osallistavan budjetoinnin käyttöönotto osittain, asukaskyselyn toteuttaminen, kohtaamispaikkojen luominen kaikkiin kaupunginosiin, henkilöstön tietoisuuden lisääminen hyte-työstä sekä yhteistyöhön tarvittavien menetelmien ja osaamisen vahvistaminen. Lisäksi tavoitteena oli huomioida hyte-työ entistä paremmin työntekijöiden toimenkuvissa. Nämä toimenpiteet on saatu toteutettua ainakin jossain määrin, ja vuoden 2025 hallintosääntöuudistus toi myös muutoksia henkilöstön vastualueisiin tämän työn tukemiseksi. Nyt jokaisella hallinnonalalla pyritään viranhaltijoita vastuuttamaan poikkihallinnolliseen yhteistyöhön ja asukkaiden toiveiden kuuntelemiseen. Aikaisemmin (ks. 3.1.2) esiteltyt kaupungin hyte-ryhmät pohtivat asukkaiden ja päättäjien esille tuomia asioita säännöllisesti mm. yhteisissä palaverissa ja erilaisten koulutusten puitteissa.

Kauhavalla on tehty asukaskyselyjä viime valtuustokauden aikana ja jo sitä ennen yhteensä neljä. Asukaskyselyissä on kartoitettu kauhavalalaisten tyytyväisyyden ja tyytymättömyyden aiheuttajia. Esimerkiksi vuoden 2023 kyselyssä kolme eniten tyytyväisyyttä tuottavaa asiaa olivat toimiva terveydenhuolto, harrastusmahdollisuudet ja varhaiskasvatus. Tuolloin eniten tyytymättömyyttä aiheuttivat kaupunginosien asukkaiden välinen eripuraisuus tai huono ilmapiiri, tiestöön liittyvät epäkohdat ja palveluiden keskittäminen.

Osallistava budjetointi on toteutettu Kauhavalla vuodesta 2024 alkaen. Osallistavan budjetoinnin tavoitteena on lisätä asukkaiden vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia sekä lisätä asukkaiden ja kaupungin välistä vuoropuhelua. Osallistava budjetointi on Suomessa ja kansainvälisesti vahvistuva tapa mahdollistaa asukkaiden aiempaa laajempi osallistuminen kaupungin resursseista päättämiseen. Vuoden 2024 osallistavan budjetin 10 000 euroa meni osarahoitukseksi Ojutjärven luontopolun kunnostukseen, päärahoittajana hankkeessa oli Kauhavan rotaryklubi. Vuoden 2025 osallistavan budjetin 10 000 euroa käytettiin kirjastojen välinelainaamojen hankintoihin. Välinelainaamosta voi lainata erilaisia tarvikkeita urheiluun, retkeilyyn ja peleihin.

Yksi nykypäivän kohtaamispaikka ja osallistumisen mahdollistava foorumi on kaupungin Facebook-sivut. Kaupunkilaiset voivat keskustella kaupungin Facebook-sivuilla ajankohtaisista aiheista, ja kaupungin edustaja pyrkii parhaansa mukaan vastaamaan kysymyksiin ja kommentoimaan julkaisuja omalla sivullaan.

Yksi osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia antava keino on kuntalaisaloitteen tekeminen. Aloitteita itseään koskevissa asioissa voi tehdä jokainen kuntalainen osoitteessa kuntalaisaloite.fi., tai sähköpostitse kaupungin kirjaamoon tai kirjepostina kaupungin postiosoitteeseen. Kaupungin on ilmoitettava aloitteen tekijälle aloitteen johdosta suoritettut toimenpiteet. Vastaavasti kaupunginvaltuustolle saatetaan tietoon vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden käsittelystä johdetut toimenpiteet.

Yhdeksi toimenpiteeksi edellisessä hyvinvointisuunnitelmassa oli asetettu vapaaehtoistoiminnan käsikirjan laatiminen, mikä ei toistaiseksi ole toteutunut. Kaikkiin kaupunginosiin ei myöskään ole saatu erillistä kohtaamispaikkaa

kaupunkilaisille, mutta vireä yhdistys- ja seuratoiminta tuo kyllä ihmisiä yhteen, ja uudet koulut, liikuntasalit ja hienosti toimivat kirjastot ovat täydellisiä kohtaamispaikkoja kaupunkilaisille monien eri toimintojen kautta. Kauhavalla on monta vireää kylää, joissa järjestetään erilaisia tapahtumia ja toimintaa niin oman kuin naapurikylienkin asukkaille. Hyviä esimerkkejä vireistä kylistä Kauhavalla ovat mm. Ruotsalan kyläyhdistys, joka ylläpitää omaa liikuntatilaa käytöstä poistetun koulun yhteydessä, ja Korttesjärven Ylikylän kyläyhdistys, jolla on mm. oma sauna, kota ja uimaranta hoidossaan sekä yhteistyössä Ylikylän nuorisoseuran kanssa järjestää monenlaista ohjelmaa kaikille kuntalaisille.

Kauhavalaiset ovat ylipäätään kokeneet erittäin tärkeänä kolmannen sektorin toimijoiden tuottamat hyvinvointia edistävät palvelut. Kuntalaisdialogissa ikäihmiset totesivat seuraavaa:

”Kauhavalla pitää olla ylpeä, koko Kauhavan alueella on yhdistyksiä, jotka tekee hyvää työtä. Se on voimavara, ei varmasti mikään kunta voi edistää niin paljon hyvinvoinnin ja terveyden eteen kuin kolmas sektori. Ilman sitä ei saataisi niin paljon hyvää aikaan.”

Lisäyksenä vireään kolmannen sektorin toimintaan on mainittava niin sanottu neljäs sektori, eli ihmiset, jotka eivät varsinaisesti kuulu mihinkään seuraan tai yhteisöön, mutta omalla toiminnallaan lisäävät kuntalaisten hyvinvointia huolehtimalla esimerkiksi latupohjien kunnostuksesta omalla asuinseudullaan. Myös vanha kunnon naapuriapu voidaan laskea tällaiseksi toiminnaksi; monet iäkkäät ihmiset voivat asua pitempään kotonaan niin hyvinvointialueen tarjoaman kotihoidon avulla kuin ystävällisten naapurien tuella, jotka huolehtivat pihojen hoidosta tai satunnaisista asioimiskäynneistä ikäihmisten hyväksi.

3.4. Hyvän elämän ja terveellisten elintapojen edistäminen

Tämän hyvinvointisuunnitelmassa esitellyn painopisteen tavoitteina oli kaupunkilaisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisääminen niin fyysisellä kuin psyykkisellä tasolla. Tavoitteet ovat kaikki erittäin tärkeitä ja ne olivat asettamishetkellä kunnianhimoisia, mutta saavutettavissa olevia. Suurin osa toimenpiteistä on toteutettu ja niiden myötä aloitettu toiminta on vakiintunut osaksi kauhavalalaisten arkea.

3.4.1 Elintapaohjauksen vakiinnuttaminen

Elintapaohjauksen käynnistämiseksi on Kauhavalla tehty työtä viime vuosien aikana. Hankerahoituksen varmistumisen myötä elintapaohjaus käynnistettiin vuoden 2025 keväällä Liikettä rattaisiin-hankkeen alaisuudessa.

Kohdennettua elintapaohjausta alettiin tarjota vuonna 2025 pääosin aikuisille, joilla on diabetes, metabolinen oireyhtymä, uniapnea tai muistisairaus sekä näiden sairauksien riskiryhmille. Ammattilainen voi myös oman arvion perusteella ohjata muita kuin edellä mainittuihin kohderyhmiin kuuluvia potilaita tai asiakkaita elintapaohjaukseen. Kauhavan elintapaohjauksen asiakkaat ovat suurimmaksi osaksi hyvinvointialueen läheteellä palveluun ohjautuneet, mutta mahdollisuuksien mukaan ohjausta ovat saaneet myös omaehtoisesti ohjaukseen hakeutuneet.

Palveluun on hyvinvointialueen aloitteesta päässyt, kun sosiaali- tai terveydenhuollon asiakaskäynnin yhteydessä asiakas tai ammattilainen on ottanut puheeksi huolensa asiakkaan elintavoista. Tällöin on voitu aloittaa elintapaohjaus keskustelemalla ja kartoittamalla mahdolliset palvelut, joista asiakas ulisi hyötymään elintapamuutoksessaan. Liikuntaneuvonta on aloitettu alkutilanteen kartoituksella kyselyn muodossa. Kyselyn pohjalta on asetettu tavoitteet ja tehty suunnitelma koko

elintapaohjausprosessia varten. Alussa liikuntaneuvojan tapaamisia on voitu pitää kuukauden välein, mutta tarkoituksena on ollut harventaa tapaamisten väliä prosessin edettyä ja antaa tukea enemmän etänä itseohjautuvuuteen.

3.4.2 Taiteen ja kulttuurin sekä luonnon tuomien hyvinvointivaikutusten esiin nostaminen

Taiteen ja kulttuurin lähettiläänä Kauhavan kaupungissa toimii elämänlaatupalvelut. Elämänlaatupalveluiden alaisuudessa taidetta ja kulttuuria erityisesti edistävät kulttuuritoimi, museotoimi, kirjastot ja musiikkiopisto. Kaupungin edellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteena oli aloittaa kulttuurikaveritoiminta, joka onkin lähtenyt kaupungissa hyvin matkaan. Kansalaisopisto on jo vuosien ajan järjestänyt kulttuurikaverikerhon, johon osallistumalla voi pätevoityä kulttuurikaveriksi. Kolmannen sektorin Aijjoos-hanke koordinoi itse toimintaa ja johdattaa kavereita ja niitä etsiviä yhteen.

Kulttuuritoimi järjestää lukuisia tapahtumia kauhavalaisille ympäri vuoden. Tapahtumia on ollut kaupungin tiloissa, kuten taidegalleria Kaaressa, sekä nuorisoseuroilla, vanhustenhoitolaitoksissa, kirjastoissa, elokuvateatterissa, Härmän kylpylässä, Alahärmän käräjätalolla ja ulkona eri paikoissa kesätapahtumisen yhteydessä. Tarjonta on ollut laajaa; taidenäyttelyitä, hanurikonsertteja, kansanmusiikkikonsertteja, nuorten musiikkitapahtumia ja vaikkapa päivätansseja. Omien tapahtumien lisäksi kulttuuritoimi on ollut vahvana yhteistyökumppanina kaupungin muiden toimijoiden ja kolmannen sektorin tapahtumien markkinoinnissa ja järjestelyissä. Kaupungin omissa tapahtumissa on kävijöitä ollut reilusti yli 5000, yhteistyökumppanin roolissa muiden toimijoiden tapahtumissa kävijämäärät pitkästi yli 10 000.

Kauhavalla toimii vireä musiikkiopisto, joka tarjoaa musiikin perus- ja jatko-opintoja lapsille ja nuorille. Varsinaisen soitinopiskelun lisäksi musiikkiopisto on tarjonnut vuosien 2024 ja 2025 aikana musiikin varhaiskasvatusta Kortesjärven pilottikokeiluna, joka on jatkunut edelleen meneillä olevaan lukuvuoteen. Tässä mallissa ryhdyttiin kaikissa Kauhavan kaupungin päiväkodeissa ja eskareissa elokuusta 2025 tarjoamaan muskaria kerran viikossa kaikille kauhavalaisille 3–7-vuotiaille lapsille.

Vuoden 2025 aikana toteutettiin myös kulttuurikasvatussuunnitelman mukainen soitinesittely Kauhavan 2-luokkalaisille. Se tehtiin ”Pannukakku”-mallin mukaisesti, jossa musiikkiopiston opettajaryhmä kävi jokaisessa kaupungin 2-luokassa kolmen viikon ajan pitämässä oppitunnin. Tunnin aikana lapset osallistuivat toimintaan aktiivisesti, musisoivat yhdessä opettajien kanssa ja kokeilevat soittimia.

Yksi musiikkiopiston tarjoama kulttuurisen hyvinvoinnin muoto on lukuisat konsertit, joita on järjestetty vuosien ajan ympäri Kauhavaa. Parina viime vuonna konserttien määrä on ollut sadan paikkeilla vuodessa.

Kirjasto on merkittävä kulttuurin muoto Kauhavalla. Jokaisessa kaupunginosassa on oma kirjasto, ja Kauhavalla on lisäksi kirjastoauto. Lainausmäärät ovat olleet viimeisen neljän vuoden aikana 250 000 kappaleen liepeillä, ja määrät ovat nousseet joka vuosi huolimatta pienistä katkoksista aukioloihin remonttien ja muuttojen vuoksi. Kirjasto ei palvele ainoastaan fyysisesti, vaan kirjasto tarjoaa myös verkkopalveluja mm. E-lehtien ja –kirjojen muodossa,

Kirjasto tarjoaa lainaustoimintojen lisäksi runsaasti oheistoimintoja, tapahtumia ja käyttäjäkoulutuksia eri-ikäisille kuntalaisille. Kirjasto tekee yhteistyötä koulujen kanssa ja edistää lukutaitoa omalta osaltaan. Kirjastossa on toteutettu kirjavinkkauksia ja kirjailijavierailuja sekä satutuokioita. Koululaisille eri ikäryhmistä on tarjottu mm. kirjastonkäytön opetusta, lukutuokioita ja työpajoja osana Kauhavan kulttuurikasvatussuunnitelmaa, jonka tarkoituksena on tutustuttaa lapsia ja nuoria paikalliseen kulttuuriin ja oman kunnan kulttuurikohteisiin. Erilaisten hankkeiden avulla on kehitetty kirjaston toimintaa. Useat hankkeet on tehty yhteistyössä muiden Eeposkirjastojen kanssa. Hankkeissa on perustettu omatoimikirjasto, saatu kirjailijavierailijoita eri kirjastoihin, luotu kirjavinkkaustapahtumia, kehitetty asiakaspalvelua ja tuotu kestävää kehitystä ja kiertotaloutta paremmin esille. (Viitajylhä 2026)

Kauhavan alueella toimii useita museoita. Merkittävin niistä on Kortesjärvellä sijaitseva Jääkärimuseo. Suomen jääkärimuseo on Suomen ainoa jääkäriliikkeeseen ja siten keskeisesti Suomen itsenäistymisen historian tapahtumiin keskittyvä museo. Vuoden 2025 aikana aloitettiin Jääkärimuseon näyttelyn saattaminen digitaaliseen muotoon, ja työ on valmis esittelyyn vuoden 2026 aikana.

Kauhavan pääkirjaston yhteydessä toimii Puukko- ja tekstiilimuseo, jossa voi tutustua puukonteon eri vaiheisiin ja laajaan puukkokokoelmaan, jossa mukana harvinaisuuksia kuten vuodelta 1901 peräisin oleva kolmineuvoinen puukko. Kauhavan kudontatoimen maineikasta historiaa esitellään laajalla tekstiilikokoelmalla. Pienempiä kokoelmia ja paikallista historiaa löytyy Alahärmän ja Ylihärmän kotiseutumuseoista, Kortesjärven Markin museosta sekä Alahärmän Häjyylyperinteen keskuksesta. Kurkistuksen paikalliseen historiaan voi tehdä myös kunnostetuissa historiallisissa rakennuksissa kuten Alahärmän käräjätalolla, Alahärmän kotiseututalolla, Kalan torpalla Kauhavan Hahtomaassa sekä Keskikankaan kotiseututalolla Ylihärmässä. Kauhavalla voi käydä tutustumassa myös lisäksi Järvenpään kotitaloon sekä lisäksi Jussin tupaan ja Kosolanmäen lainamakasiiniin. Useimmat museot ovat avoinna kesäaikaan, Jääkärimuseon ja puukko- ja tekstiilimuseon näyttelyt ovat avoinna ympäri vuoden.

Kauhavalla on toteutettu yhteistyössä kaupungin kulttuuri-, liikuntapalvelujen ja kolmannen sektorin toimijoiden, kaupungin liikunnallisen elämäntavan hankkeen sekä yrittäjien kanssa useampana vuonna valoviikon tapahtuma, missä yhdistyy valotaide, liikunta ja kaupunkimiljöön tutuksi tekeminen kuntalaisille. Luonnon hyvinvointivaikutusten esiintuominen toteutuu kaupungin tarjoamina hoidettuina ulkoliikuntapaikkoina, joita ovat esimerkiksi valaistut pururadat Ylihärmän Vallamilla, Alahärmän Kirkonkylällä, Kortesjärven Kitkalla ja Kauhavan Urheilupuistossa. Nämä ulkoliikuntapaikat ovat myös hyvin saavutettavissa, sillä näihin kaikkiin pääsee lähelle autolla. Ojutjärvellä Kauhavalla on Rotareiden ja kaupungin yhteistyönä kunnostettu vaelluspolku, jota pitkin pääsee pyörätuolilla ja lastenrattailla. Järven rannalla on laavu, joka on pyörätuolilla saavutettavissa. Lisää pururatoja ja vaellusmahdollisuuksia kaupungin tarjoamana löytyy Kauhavan Mäenpäästä, Alahärmän Yliviitalasta ja Huhtamäestä, Kortesjärven Purmojärveltä ja kirkonkylältä sekä Ylihärmän Kiistolasta.

Kolmas sektori on tärkeä toimija luontoliikunnan tarjoajana Kauhavalla. Monet kyläyhdistykset, urheiluseurat ja metsästysseurat sekä yksityiset toimijat ylläpitävät laavuja ja vaellusreittejä. Kaupunki on mahdollisuuksien mukaan osallistunut laavujen ylläpitoon tarjoamalla tonttimaata ja polttopuita. Kaupunki on järjestänyt yhteistyössä Härmänmaan ladun kanssa erilaisia tapahtumia ja tempauksia, esimerkiksi Ruman

vallesmannin vaelluksen ja Fröötin laturetken. Härmänmaan ladulla on tarjolla myös geokätköilyä. Järvilakeuden kansalaisopisto on vuosien ajan järjestänyt erilaisia luontoretkeä mm. Lakeuden Elämispalveluiden kanssa.

Ulkoliikuntapaikkoja löytyy Kauhavan alueelta runsaasti ja jokaiseen makuun. Avantouintia voi harrastaa jokaisessa kaupunginosassa, ja avantomahdollisuutta tarjoavat kolmannen sektorin edustajat kuten Reserviläiset. Kuntoportaati löytyvät Korttesjärven Kitkalta ja Alahärmässä Tynin montulta. Polkujuoksua voi harrastaa monessa eri paikassa, mm. kaupungin ylläpitämällä pururadoilla eri kaupunginosissa tai Alahärmän Haaruksessa sijaitsevilla Haaru Trails -retkeilyreitistöllä. Juoksua ja kävelyä metsässä voi harrastaa myös suunnistuksen merkeissä. Kauhavan alueen kolme eri seuraa järjestää iltarasteja kesäaikaan. Uimarantoja sinänsä vähäjärviseältä Kauhavalta löytyy useita, jokaisesta kaupunginosasta vähintään yksi.

Yksi viime vuosina suosittu noston harrastus kauhavalaisienkin keskuudessa on geokätköily, jota ei toistaiseksi harrasteta minkään seuran alaisuudessa, mutta harrastuksena kiinnostaa monia. Kauhavan alueella on lukuisia kätkeä mitä mielenkiintoisimmissa paikoissa.

3.4.3 Hyvän ravitsemuksen edistäminen

Edellisessä hyvinvointisuunnitelmassa oli tavoitteena lisätä kaupungin nettisivuille ravitsemusaiheen käsittely. Uusilta kaupungin nettisivuilta löytyy oma osionsa sekä varhaiskasvatuksen, että koulussa tarjottavan ruokailun järjestämisestä. Nettisivuilla todetaan varhaiskasvatuksen ruokailusta seuraavaa: ”Päiväkotiruokailun tavoitteena on turvata lapselle riittävät ja tasapainoiset ateriat sekä ohjata lasta monipuoliseen ja vaihtelevaan ruokavalioon. Päiväkotiruokailussa huomioidaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan ravitsemussuositukset ruoanvalmistuksessa, ruokalistasuunnittelussa ja elintarvikehankinnoissa.”

Koulujen ruokailusta on nettisivuilla oma osionsa, ja siellä esitetään seuraavaa: ”Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestetyn ja ohjatun ruokailun aikana. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys.” Edelleen

nettisivuilla tiedotetaan, että kouluateria kattaa noin kolmanneksen oppilaan päivittäisestä energiatarpeesta, ja kuten päiväkotiruokailussa, myös kouluruokailussa huomioidaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan ravitsemussuositukset ruoanvalmistuksessa, ruokalistasuunnittelussa ja elintarvikehankinnoissa. Ruokajuomaksi kouluissa tarjotaan rasvatonta ja vähärasvaista (1 %) maitoa ja piimää. Levitteinä käytetään kasvisrasvapohjaisia levitteitä. Tarjolla on jo usean vuoden ajan ollut myös kasvisruokavaihtoehto, jota kaikki ovat voineet vapaasti ottaa. Myös kouluruuan hiilijalanjälki löytyy netistä. Kouluruokailua myös elävöitetään ottamalla huomioon vuodenajan teema tai juhlapäivät kuten ystävänpäivä, laskiainen, pääsiäinen, vappu, itsenäisyypäivä ja jouluku. Teemaviikoilla, kuten "Kaappaa kasvis", pyritään tarjoamaan mahdollisimman paljon eri kasviksia viikon ajan maisteltavaksi ja ruokavalioon mukaan otettavaksi mahdollisesti myös kotiruokailussa. (Kauhava.fi.)

Uusien koulujen valmistumisen myötä isoimmille kouluille saatiin infotaulut, joista reaaliaikaisesti näkee päivän ruokalistan ja mahdolliset muutokset ruokalistaan. Siellä on usein myös tietoa ruokahävikistä, ja sen rahallisesta merkityksestä, mikä oppilaiden on hyvä tiedostaa ottaessaan ruokaa. Eri kouluilla on pyritty kiinnittämään huomiota ruokailun aikatauluihin; mikäli lapsella tai nuorella koulu on alkanut aamukahdeksalta, pyritään siihen, että kouluruokailu olisi reilusti ennen puoltapäivää, jolloin ateriaväleistä ei tulisi liian pitkiä. Mikäli taas koulupäivä venyy myöhäiseen iltapäivään, oppilaita on pyritty muistuttamaan välipalan tärkeydestä joko mukaan ottaen tai koulun tarjoamana. Kauhavan yhtenäiskoulussa koulu on tarjonnut ilmaista välipalaa vuodesta 2024 alkaen oppilaille, joiden koulupäivä loppuu vasta kello 15.30.

Välipalatarjontaa on lisätty koululaisille myös mm. Harrastamisen Suomen mallin kerhojen yhteydessä. Harrastamisen Suomen mallin kerhot alkavat pääsääntöisesti heti koulupäivän jälkeen, ja koska on haluttu varmistaa kerholaisten jaksaminen liikunnan tai muun harrasteen parissa, ennen toimintaa on tarjottu välipalakeksejä tai muuta terveellistä välipalaa.

Jokaisessa kaupunginosassa on kouluissa ruokalatoimikunta. Toimikunnissa on mukana opettajia, oppilaita, edustaja ruokapalveluista sekä terveydenhoitaja ja niissä yhdessä suunnitellaan ja pohditaan mm. miten voidaan parantaa kouluruokailun suosiota. Myös hyvinvointialue osallistuu koulujen ruokailukasvatukseen lähettämällä -kouluille ja varhaiskasvatukseenkin ruokakasvatuksen tukimateriaalia, jossa on

monenlaista tekemistä oppilaille ja varhaiskasvatukseen ruokailukäyttäytymiseen liittyen.

3.4.4 Hyvän terveyden edistäminen, liikkumiseen kannustaminen sekä toimintakyvyn vahvistaminen

Kauhavalla on pitkään haluttu edistää liikunnallista elämäntapaa ja vahvistaa kaupunkilaisten toimintakykyä matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia lisäämällä. Erilaiset hankkeet ovat olleet tässä oivana lisänä varsinaisen kaupungin liikuntatoimen ohella. Kaupungin oman liikuntatoimen puitteissa kaupunkilaisille on tarjottu liikuntaryhmiä, liikuntatapahtumia ja erilaisia liikunnallisia kampanjoita.

Kauhava tarjoaa seuroille maksuttomat liikuntapaikat, ja kaupungin kattavat liikuntapaikat ovat aktiivisessa käytössä. Ne tarjoavat kuntalaisille mahdollisuuden monipuoliseen liikkumiseen. Liikuntapaikkojen avulla kannustetaan kuntalaisia omaehtoiseen liikkumiseen sekä monipuolisissa sisäliikuntapaikoissa että myös ulkoliikuntapaikoissa. Liikuntapaikkoja kehitetään aktiivisesti myös uusien lajien suuntaan, ja olemassa olevia liikuntapaikkoja pyritään saamaan esteettömiksi kaikille kuntalaisille. Kuntoportaatt ja frisbeegolf ovat viime vuosien uusia tulokkaita. Liikuntavälineiden lainaustoiminta on ollut kaupungissa aktiivista ja sen kehittäminen on ollut vuosina 23–24 työn alla. Vuonna 2025 saatiin liikuntavälinelainaamo kirjaston alle. Näin saadaan palvelu helposti kaikkien kuntalaisten saataville.

Myös nuorisotoimen järjestämissä tilaisuuksissa on lapsia ja nuoria kannustettu matalan kynnyksen liikkuvaan aktiivisuuteen järjestämällä ohjattua toimintaa, haasteita ja turnauksia, joissa on liikunnallisia elementtejä (esim. biljarditurnaukset ja erilaiset pallotteluhaasteet).

Hankkeiden avulla Kauhavalle on saatu lisättyä runsaasti liikuntatarjontaa. Useat hankkeiden avulla aloitetut liikunnan lisäämiseksi tarkoitetut toimet ovat muuttumassa lakisääteisiksi, joten hankkeiden avulla toimintaa on saatu juurrutettua kaupungin toimintaan ja ne pyritään saamaan osaksi kaupungin perustoimintaa.

Yksi pisimmistä liikuntatoimen hankkeista on **Harrastamisen riemua Kauhavalla**, joka alkoi jo vuonna 2023 ja jatkuu edelleen. Hanke on toiminut valtion kunnille kohdistamalla erityisavustuksella. Avustuksella on tuotettu n. 30 erilaista, pääsääntöisesti viikoittain koulujen jälkeen kokoontuvaa ilmaista harrastusryhmää,

kuten kiipeilykerho, sählykerho ja tanssiryhmiä. Kohderyhmänä on koko Kauhavan ala- ja yläkoululaiset. Viikoittaisten ryhmien lisäksi tarjolla on ollut laskettelumahdollisuuksia Lapuan Simpsiöllä sekä uintia Härmän kuntokeskuksella. Hankkeen toimintaan osallistui esimerkiksi vuonna 2025 päättyneellä hankekaudella viikoittain keskimäärin 520 lasta ja nuorta. Hanke toiminta kokonaisuudessaan tavoitti laskennallisesti 35 % kohderyhmänsä ikäluokasta.

Jatkumona harrastamisen Kauhavan mallin hankkeeseen saatiin **Harrastaen seurasankariksi** –hanke vuoden 2025 lopulla. Uuden hankkeen tavoitteena on organisoida lajikokeiluja ja rakentaa yhteistyötä kaupungin, koulujen, kuntalaisten ja kolmannen sektorin harrastusseurojen välille. Hankkeen tavoitteena on madaltaa lasten ja nuorten kynnystä siirtyä harrastekerhoista seuratoiminnan ja lajikohtaisen tai tavoitteellisemman toiminnan pariin. Hankkeen puitteissa on toteutettu lajikokeiluja, tapahtumia ja edistetty harrastusmahdollisuuksien esilletuontia eri yhteyksissä, yhdessä alueen toimijoiden kanssa vuonna 2025.

Kärrynpyörää kaiken ikää -hanke on myös toiminut jo pitkään Kauhavalla, vuodesta 2023. Liikunnallisen elämäntavan paikallisen avustuksen tavoitteena on ollut edistää kuntalaisten hyvinvointia ja kannustaa liikkumaan arjessa tarjoamalla matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia. Hankkeessa on toteutettu eri ikäryhmille matalan kynnyksen ryhmätoimintaa, tapahtumia, tempauksia ja elintapaohjausta. Kohderyhminä ovat erityisesti olleet ikäihmiset, lapsiperheet sekä työikäiset kauhavalaiset. Hankkeen toiminta on tuonut ennaltaehkäisevää hyvinvointia edistävää toimintaa täydentämään kunnan omaa tarjontaa, ja yhteistyötä on tehty kattavasti sekä kaupungin organisaation sisällä että paikallisten kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kärrynpyörähankkeen toimintoja ovat olleet mm. hiihtolomaviikon talvirieha, ikäihmisten kuntosaliryhmät, kaupungin työntekijöiden elintaparyhmä, ilmaisia linja-autokyydityksiä Härmän kylpylään eri puoililta Kauhavaa, Kunnon mummo- ja Ikäihmisten Kauhava –tapahtumat varttuneemmalle väelle.

Liikettä rattaisiin kaiken ikää on liikuntaneuvonnan hanke, jolla on kaksi pääasiallista ennaltaehkäisevän työn toimintatapaa. Ensimmäinen on elämäntapaohjaus, johon kuuluu asiakkaiden neuvonta laaja-alaisen hyvinvoinnin edistämiseksi ruokailutottumusten, liikunnan ja hyvinvoinnin tietoisuuden

kasvattamisen kautta. Toinen toimintatapa on liikuntavuoroilla toiminnanohjaus. Hankkeessa on myös rakennettu palvelupolkuja hyvinvointialan toimijoiden välille, jolloin asiakkaiden ohjaaminen sopivien palvelujen pariin on helpottunut. Yhteistyösopimus hyvinvointialueella velvoittaa alueen kuntia järjestämään liikuntaneuvontaa ja elintapaohjausta yhdessä hyvinvointialueen kanssa. (Ks. 3.4.1)

Koulupäiviin liikettä tuovan **Move all day - liikettä koulupäiviin** -hankkeen tavoitteena on ollut luoda peruskoulujen arkeen ja oppitunneille lisää matalan kynnyksen liikkumismahdollisuuksia ja -tapoja, sekä aktivoida ennaltaehkäisevästi kaikista vähiten liikkuvia oppilaita. Tämä hanke aloitettiin vuonna 2025. Hankkeen puitteissa varten on mm. hankittu kouluilla kiertäviä liikuntavälinekärriä, toteutettu välituntitoimintaa yhdessä nuorisotoimen kanssa ja toteutettu laaja liikuntakampanja, sekä luotu opettajista kaupunkiin Move -verkosto ja kerätty hyviä käytänteitä oppituntien liikkumisen lisäämiseksi. Liikunnallisen elämäntavan edistäminen kouluissa muuttuu perusopetuslaissa velvoittavaksi elokuusta 2026 alkaen.

Kauhavan liikuntapalveluiden kautta on koko tarkastelujakson ajan järjestetty soveltavan liikunnan toimintaa. Erityislasten ja -nuorten sporttikerho on toiminut Ylihärmässä kooten osallistujia ympäri Kauhavaa. Erityisryhmien uinti on mahdollistettu kerran viikossa lapsille, nuorille ja nuorille aikuisille yhteistyössä kansalaisopiston kanssa. Etsivällä nuorisotyöllä on myös ollut omia soveltavia pienryhmiä. Soveltavaa liikuntaa ikäihmisille on tarjottu hankkeiden ja liikuntatoimen puitteissa jo mainituilla kuntosaliryhmillä ja mahdollisuutena käydä liukkaaseen aikaan kävelemässä sisätiloissa Pop-Areenalla. Eläkevuosien kynnyksellä oleville on tarjottu erityisesti tuohon elämänvaiheeseen soveltuvaa liikuntaneuvontaa Elämäni eläkevuodet-ryhmässä. Edelleen liikuntaneuvonnan hankkeessa on pyritty ottamaan huomioon liikuntarajoitteiset ja tarjoamaan soveltavia liikuntamuotoja muun elintapaohjauksen ohella. Kaupunkimme elintapaohjaajan ollessa itse soveltavan liikunnan ammattilainen, liikunnan erityistarpeet on helppo ottaa huomioon. Liikuntatoimen avustusten yksi myöntämisperuste on erityisryhmien huomioon ottaminen avustusta saavien seurojen ja yhdistysten tarjoamassa toiminnassa. Soveltavan liikunnan ryhmiin on saatu runsaasti osanottajia: sportti- ja uintiryhmissä on käynyt n.10 lasta ja nuorta, ikäihmisten kuntosaliryhmissä ja kävelykerhoissa noin 10 henkilöä/ryhmä. Elintapaohjauksessa on ollut mukana noin 20 henkilöä eripituisia

aikoja. Elämäni eläkevuodet-ryhmä on toteutunut vuosittain noin viiden hengen ryhmänä.

Kaupungin omien liikuntapalveluiden lisäksi Kauhavalla toimii lukuisia yhdistyksiä ja seuroja, jotka tuovat liikettä kauhavalalaisten elämään. Erityisen tärkeää työtä ikäihmisten liikuttamisessa on tehnyt kolmannen sektorin AIJJOOS-hanke, joka on toiminut Kauhavalla jo vuodesta 2008 lähtien. Aijjoos-hanketta hallinnoi Kauhavan seudun vanhustenkotiyhdistys ry, ja hanke saa rahoituksensa STEA:lta ja hyvinvointialueelta. Aijjoos-hanke järjestää jokaisessa kaupunginosassa vähintään neljä erilaista kerhoa ja jumppaa lähes viikottain. Vuonna 2025 toimintaan osallistui noin 1120 ikäihmistä, yhteensä 34 eri ryhmässä. Esimerkkejä Aijjoos-hankkeen kerhoista ovat pelikerho, äijäkerho, Aijjoos-jumppa, Aijjoos-kerho. Eniten kävijöitä on ollut jumpissa. Aijjoos järjestää myös erilaisia luentoja, elokuvanäytöksiä, digipistetoimintaa ja yksittäisiä retkiä eri kohteisiin, ylipäänsä monenlaista kohtaamistoimintaa eri teemoilla. Erilaisia tapahtumia Aijjoos-hankkeen puitteissa järjestettiin 63 kappaletta vuonna 2025.

Järvilakeuden kansalaisopisto on merkittävä aikuisväestön liikuttaja Kauhavalla. Esimerkiksi vuonna 2025 kansalaisopiston liikunta- ja tanssiryhmissä oli Kauhavan alueella 1614 osallistujaa. Ikäihmisiä kaikissa liikuntaryhmissä 2025 oli Kauhavan alueella noin 400 osallistujaa. Osallistujamäärät ovat pysyneet viime valtuustokauden aikana kutakuinkin samoina joka vuosia. Kurssit ovat sisältäneet mm. Joogaa, pilatesta, ohjattua kuntosalia ja toiminnallista treeniä. Tanssilajeista on kansalaisopistossa voinut harrastaa paritanssia, balettia, zumbaa ja burleskia. Kansalaisopisto on järjestänyt myös erityisryhmien kursseja. Opetushallituksen opintosetelityyppistä avustusta kohdennettiin kurssimaksujen alennuksena tai maksuttomuutena mm eläkeläisten ja erityisryhmien kursseihin. Vuonna 2025 näillä alennetuilla ja maksuttomilla kursseilla oli Kauhavalla 756 osallistujaa. Kursseja järjestettiin hoivakoteihin, toimintakeskuksiin ja senioreille. Kurssit ovat olleet liikunta-, kädentaito-, kuvataide ja musiikkiteatterikursseja. Lisäksi työttömille myönnettiin alennus todistusta vastaan ja sen on voinut käyttää haluamalleen kurssille.

Kauhavan alueen urheiluseurat liikuttavat eri-ikäisiä kuntalaisia aktiivisesti omissa ryhmissään. Kauhavan Move ja Härmän Siskot tarjoavat voimistelua eri muodoissaan, Ylihärmän Pesis-Junkkarit pesäpalloa, Alahärmän Kisa, Kauhavan Wisa ja Ylihärmän

Junkkarit lentopalloa, jalkapalloa näiden lisäksi myös Kauhavan kanuunat ja Kortesjärven Järvi-Veikot. Jääkiekkoa voi pelata Kauhavan Hela-Kiekossa, jonka toimintaa myös kaupunki tukee vahvasti. Suunnistusta on tarjolla useammassa kaupunginosassa (ks. 3.4.2). Tennistä, sulkapalloa tai padelia voi pelata jokaisessa kaupunginosassa seurojen, yhdistysten, liikuntayritysten tai Lions Clubin tarjoamana. Tavoitteellista salibandyä voi pelata Kauhavan Wisan riveissä. Wisa, Alahärmän Kisa ja Ylihärmän Junkkarit ovat viime valtuustokauden aikana tarjonneet myös yleisurheiluryhmiä eri-ikäisille urheilijoille. Kuntosaleja on kaupungin ilmaisten salien lisäksi myös esimerkiksi Härmän kuntokeskuksen Anssin Jussin areenalla tai Härmän kuntokeitaalla. Kauhavalla voi harrastaa myös kamppailulaji Han Moo Do:ta. Ratsastusta tarjoavat monet tallit ympäri Kauhavaa.

Kuntalaisdialogeissa erityisesti ikäihmiset kuuluttavat matalan kynnyksen palvelujen perään:

”Pitäisi olla myös hidasta, helppoa liikuntaa, jossa ei vauhti päättä huimaa. Vaan sellaisia ryhmiä, joissa voisi rollaattorillakin liikkua. Siinä olisi turva, että muitakin olisi, ettei yksin tarvi ja monipuolistettaisiin sitä. Siinäkin voisi ajatella, että nuorista saisi esimerkiksi liikuntaseuraksi tmv.”

3.4.5 Mielen hyvinvoinnin ja päihitteettömyyden edistäminen

Mielen hyvinvointia edistetään Kauhavalla alueellisesti yhdessä Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa. Kauhavan perhekeskusryhmä toteuttaa vuosittain mielenterveyden edistämistyötä kiinnittämällä huomiota mm. kiusaamisen ehkäisyyn ja koulujen turvallisuuteen. Mielen hyvinvointia ja tyytyväisyyttä lisäävät kaupungin asukkailleen tarjoamat erilaiset osallistavat kyselyt ja niiden pohjalta järjestetyt tapahtumat kuten Hyvinvointipaneeli vuonna 2025.

Kauhavalaisien mielen hyvinvointia erinomaisella tavalla on edistänyt valtava kolmannen sektorin tekijäjoukko. Eri urheiluseurat, yhdistykset, nuorisoseurat, kansalaisopisto, Aijjoos-hanke ja monet yrityksetkin ovat omalta osaltaan lisänneet kauhavalaisien mielen hyvinvointia tarjoamalla liikuntaharrastuksia,

kulttuurielämyksiä, kädentaitojen edistämistä ja monia arjen hallintaan liittyviä luentoja ja kursseja matalalla kynnyksellä.

Ehkäisevä päihdetyö on hyvinvointialueen ja kunnan lakisääteistä perustyötä ja osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sillä ehkäistään ja vähennetään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöä ja ongelmallista rahapelaamista sekä niistä aiheutuvia haittoja. Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan vaikuttamalla päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin, päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin sekä päihteiden käyttötapoihin, saatavuuteen, tarjontaan ja haittoihin.

Ehkäisevää päihdetyötä Kauhavalla on suunniteltu, toteutettu ja arvioitu alueellisena yhteistyönä. Kauhavan lisäksi alueelliseen yhteistyöhön kuuluvat Vimpeli, Evijärvi, Lappajärvi ja Alajärvi. Ehkäisevässä päihdetyössä on huomioitu eri-ikäiset kuntalaiset ja siinä on tehty myös paikallista työtä. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on ollut lisätä tiedon jakamista, vaikuttaa tiedolla ja lisätä palvelujen saatavuutta, ja se toteutuu osana jokaista hyvinvointiryhmää (ks. 3.1.2). Esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä on perhekeskusryhmä, joka osallistujiensa kautta toimeenpanee ja suunnittelee ehkäisevää päihdetyötä muiden toimintojen ohella vuosikellon ohjaamana. Syksyisin toimenpiteisiin kuuluu mm. nikotiinivalistuksen pitäminen ja yleisen kouluhyvinvoinnin edistäminen. Tässä liikkeelle panevana tahona on kaupungin nuorisotoimi, joka suunnittelee ja toteuttaa tietoiskuja eri kouluille. Vuonna 2025 kaikille Kauhavan alueen opettajille pidettiin koulutus ehkäisevästä päihdetyöstä, mikä edesauttoi päihdekasvatuksen viemistä koulujen käytäntöön. Ehkäisevässä päihdetyössä korostuu paikallisesti myös yhdistysten kanssa tehtävä yhteistyö. Tämä on korostunut mm. Katusaapas-toiminnassa, jota on koordinoanut nuorisotoimi. Sitä on toteutettu yhdessä eri seurakuntien, SPR:n ja Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisyhdistyksen kanssa koulujen päättäjäisten ja huvipuiston isojen tapahtumien yhteydessä nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

3.4.6 Syrjäytymisen ehkäisy kaikissa ikäryhmissä

Edellisessä hyvinvointisuunnitelmassa tavoitteeksi asetettiin nuorten ja aikuisten työpajatoiminnan asiakaslähtöisen työtoiminnan toteuttaminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Tämä on toteutunut hyvin, sillä Kauhavalla toimii työpajatoiminta,

jossa työskentelee parisenkymmentä kauhavalalaista tällä hetkellä. Työpaja auttaa löytämään polun työelämään, koulutukseen tai muuhun pysyvään ratkaisuun. Työpaja tukee elämänhallintaa ja ehkäisee syrjäytymistä välityömarkkinoiden avulla. Pajalla voi kokeilla uutta ammattialaa tai vahvistaa nykyistä osaamista. Työpajalla voi myös suorittaa opintoja ammattikoulujen kautta. Työpajalla tehdään oikeita töitä esim. Tilauksesta sekä alihankintana muille yrityksille. Pajalle ohjaudutaan Ohjaamon, työllisyysalue Kympin tai etsivän nuorisotyön kautta. (Kauhava.fi)

Lasten ja nuorten syrjäytymistä pyritään ehkäisemään tarjoamalla heille mielekkäitä harrastuksia. Ilmaista harrastamista on tarjonnut Harrastamisen Suomen malli-hankkeen kerhot koulupäivien yhteydessä, jotka ovat tavoittaneet koululaisten keskuudesta noin 1000 osallistujaa vuosittain. Harrastaen seurasankariksi –hankkeen lajikokeilujen kautta ja seurojen ja yhdistysten omien toimintojensa avulla on päässyt osaksi tavoitteellisempaa harrastamista.

Nuorisopalvelut ylläpitävät säännöllistä nuorisotilatoimintaa kaikissa kaupunginosissa. Nuorisotila toimii nuorten vapaa-ajan kohtaamis- ja kokoontumispaikkana, tarjoten yhteisöllistä toimintaa niin ohjatusti kuin vapaamuotoisesti. Nuoriso-ohjaajat myös tukevat nuoria osallisuuden vahvistamisessa ja nuorilähtöisen toiminnan järjestämisessä nuorten omien ideoiden toteuttamiseksi. Tästä esimerkkinä nuorten suunnittelema ja toteuttama pakohuonepeli sekä Joulutaika -tapahtuma. Nuorten syrjäytymistä ehkäisevät ja yhteisöllisyyttä vahvistavat omalta osaltaan kouluissa järjestettävät ryhmäytyspäivät oppilaille, jotka tehdään yhteistyössä seurakunnan ja koulujen kanssa. Erilaiset nuorisotoimen järjestämät retket ja tapahtumat lisäävät omalta osaltaan osallisuutta, ehkäisevät syrjäytymistä ja tuovat nuoria eri puolilta kaupunkia yhteen.

Kauhavalla toimiva Etsivän nuorisotyön hanke pyrkii kohtaamaan syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja nuoria ja löytämään heille väylän päästä kiinni omaan elämään ja omannäköiseen tulevaisuuteen. Nuorisopalveluiden tarjoama Ohjaamo-palvelu auttaa myös nuoria löytämään omaa polkuaan. Nuorisovaltuusto on paikka, jossa kauhavalaisnuoret saavat edustajiensa kautta omaa ääntään kuuluviin.

Erilaiset kriisit maailmalla ovat lisänneet sotaa pakenevien maahanmuuttajien määrää Kauhavalla työperäisen muuton ohella käsillä olevan hyvinvointikertomuksen tarkastelujakson aikana. Kaupunki tarjoaa maahanmuuttajille erilaisia

kotoutumispalveluita maahan sopeutumisen ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Palveluiden resursseina ovat kaupungin maahanmuuton palveluohjaaja ja Kauhavan Vuokra-asuntojen kaksi työntekijää. Vuonna 2025 Kauhavalla on asunut yli 1000 ulkomaalaista, joista vuodesta 2022 saapuneita oli arviolta noin 750 henkilöä ja he käyttävät kaupungin kotoutumispalveluiden neuvontapalveluita aktiivisesti. He ovat kotoisin pääasiassa Ukrainasta, Romaniasta, Puolasta, Venäjältä, Syyriasta, Somaliasta, Irakista.

Kotoutumispalveluiden toiminta perustuu kotoutumislakiin ja toiminnan ohjaamisen tueksi on laadittu Kotona Kauhavalla 2030 -kotouttamisohjelma ja Kauhavalla toimii kaupungin koollekutsumana maahanmuuttotyöryhmä, joka kokoontuu 1–3 kertaa vuodessa.

Maahanmuuttajille on tarjottu neuvontaa ja ohjausta monenlaisiin elämäntilanteisiin. Ohjausta ja neuvontaa on annettu eri virastojen kuten Kelan, DVV:n, Poliisin, Kympin työllisyysalue, Maahanmuuttoviraston kanssa tapahtuvaan asiointiin liittyen. Päivittäiseen ohjaukseen ja neuvontaan on kuulunut myös hyvinvointialueen monenlaisiin palveluihin ohjautuminen sekä avustaminen, monialainen asumisentuen neuvonta, Kauhavan kaupungin palveluihin ohjautuminen sekä yhteistyö niiden kanssa (koulut, päiväkodit, nuoriso- ja vapaa-ajan palvelut jne.). Maahanmuuttajia on neuvottu ja ohjattu aktiivisesti myös työnhakuun liittyen, erilaisissa opintoihin liittyvissä tilanteissa ja erilaiseen harrastustoimintaan liittyen. Maahanmuuttajat käyttävät aktiivisesti kaupungin kuntosaleja. Hyvinvointialueen sosiaalityön kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä joidenkin asiakkaiden arjen asioihin liittyen.

Maahanmuuttajille suunnattua Kielikahvila-toimintaa on järjestetty yhteistyössä Kauhavan SPR:n sekä muiden vapaaehtoisten kanssa torstai-iltaisina nuorisotila Saumassa. Osallistujia on ollut joka kokoontumisella 30–50 henkilöä. Kielikahvilatoiminta on näyttäytynyt erittäin hyödyllisenä ja osallistujien suomen kielen taito on kehittynyt merkittävästi ja siitä on ollut hyötyä heidän opinnoissaan ja se on edistänyt heidän työllistymistään.

Kolmannen sektorin kanssa on aloitettu tiivis yhteistyö ikäihmisten palveluiden kartoituksen ja liikunnan lisäämisen sekä monipuolistamisen näkökulmasta.

Kaupungin puolesta yhteistyön on mahdollistanut mm. Kärrynpyörää kaiken ikää-hanke sekä liikuntapalvelut. Vuoden 2024 aikana saatiin Aijjoos-hankkeen kanssa yhteistyö käyntiin ja yhdessä alettiin toteuttaa mm. ikäihmisten Elämäni eläkevuodet – tapahtumaa sekä sen myötä Elämäni eläkevuodet - valmennusta, missä pureuduttiin eläköitymiseen liittyviin elämänmuutoksiin. Ryhmässä tarjottiin uuteen elämänvaiheeseen neuvoja ja ohjeita sekä rakennettiin vertaistukea. Jokainen tapaamiskerta sisälsi myös liikunnallisen hetken. Edelleen myös kaikkea muuta ikäihmisten osallisuutta monin tavoin edistää samainen Aijjoos-hanke kerhoineen ja tapahtumineen. Osaksi ryhmiä pääsee myös kansalaisopiston ja muistiyhdistyksen kursseilla sekä seurojen ja yhdistysten toiminnoissa. Kauhavalla toimii myös vanhus- ja vammaisneuvostot, jotka voivat ottaa kantaa ja antaa lausuntoja päättäjille itseään koskevista asioista.

”Kun olen itse ikäihminen yksinäisyys ja sosiaalinen kanssakäyminen on surullinen asia, koska ei uskalleta lähteä kotoa. Tällaista yhteistyötä kaikkien täytyisi tehdä, viemällä ulos ja olemalla vuorovaikutuksessa.”

4. Johtopäätökset

Kauhavan kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuus näyttäytyy tarkastelujakson perusteella vahvana, laaja-alaisena ja omaleimaisena. Hyvinvointityön perusta rakentuu neljän kaupunginosan yhteisöllisyydelle ja kauhavalaisille perinteille, jotka tukevat kunnan kykyä tuottaa hyvinvointia palveluissa, rakenteissa ja arjen kohtaamisissa. Kauhavan tapa tehdä asioita yhdessä – kunnan, hyvinvointialueen, yhdistysten, seurojen ja muiden kumppaneiden kesken – muodostaa kestävästä rakenteesta, joka tukee sekä strategisia tavoitteita että asukkaiden arjen hyvinvointia.

Hyvinvoinnin johtamisen ja rakenteiden vahvistuminen

Hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuus on Kauhavalla selkeästi organisoitua ja perustuu toimivaan rakenteeseen. Elämänlaatulautakunnan ja elämänlaatu palveluiden rooli hyvinvointityön koordinaattorina on vahvistunut, ja poikkihallinnolliset työryhmät muodostavat toimivan sillan strategisen päätöksenteon ja käytännön palvelujen toteuttamisen välille. Lisäksi kolmas sektori täydentää rakenteita merkittäväällä tavalla – yhdistysten ja seurojen toiminta on monin paikoin korvaamaton osa kaupunkilaisten hyvinvoinnin arkea.

Vaikka sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtyminen hyvinvointialueelle muutti kunnan roolia, Kauhava on pitänyt kiinni lakisääteisestä velvollisuudestaan edistää terveyttä ja hyvinvointia. TEA-viisarin ja HYTE-kertoimen tulokset vahvistavat kuvan organisoidusta ja suunnitelmallisesta työstä: Kauhava sijoittuu lähelle valtakunnallista keskiarvoa ja on pystynyt parantamaan suoriutumistaan erityisesti vuodesta 2022 alkaen. Mittarien osoittamat pienet vaihtelut vuosittain eivät muuta kokonaiskuvaa – hyvinvoinnin johtamisen taso on vakaa ja toimiva.

Kehittämistarpeita on kuitenkin edelleen. Erityisesti aikuisten ja ikäihmisten hyvinvointiryhmän toiminnan käynnistyminen on jäänyt odotettua hitaammaksi, mikä heikentää kokonaisuuden kattavuutta ja tiedolla johtamisen systemaattisuutta tässä ikäryhmässä. Tämä on selkeä kehittämiskohde tulevalle suunnittelukaudelle.

Viestinnän, digitalisaation ja osallisuuden kehittäminen

Yksi tarkastelukauden näkyvimmistä onnistumisista liittyy viestinnän rakenteen ja saavutettavuuden vahvistamiseen. Kaupungin verkkosivujen kokonaisuudistus vuonna 2025, sosiaalisen median selkeyttäminen ja viestintäryhmän toimintatapojen yhdenmukaistuminen ovat lisänneet avoimuutta, tiedon löydettävyyttä ja palvelujen saavutettavuutta. Kuntalaiset tavoitetaan aiempaa laajemmin ja nopeammin, ja viestinnän rooli hyvinvointityön välineenä on selvästi kasvanut.

Samanaikaisesti digitalisaation hyödyntäminen on edennyt määrätietoisesti. Sähköiset varausjärjestelmät, liikuntatilojen digitaaliset lukitukset, valtuuston kokousten striimaus ja sähköisen asioinnin parantaminen tukevat kaupunkilaisten arkea ja vähentävät palvelujen saavutettavuuteen liittyviä esteitä. Haasteena on kuitenkin erityisesti ikäihmisten digiosaaminen – palveluiden digitalisoituminen edellyttää rinnalleen yhä vahvempaa henkilökohtaista tukea ja opastusta.

Osallisuudessa Kauhava on edennyt monella rintamalla. Osallistava budjetointi, asukaskyselyt, sosiaalisen median vuorovaikutus ja kuntalaisaloitteet tarjoavat kaupunkilaisille monipuolisia vaikutusmahdollisuuksia. Toisaalta vapaaehtoistoiminnan rakenteiden kehittäminen ja kaupunginosakohtaisten kohtaamispaikkojen puute ovat kohtia, joissa tavoitteet eivät ole vielä toteutuneet. Yhdistyskentän vahvuus ja seuraparlamentin perustaminen luovat kuitenkin hyvän lähtökohdan edelleen kehittyvälle osallisuuden mallille.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin kokonaiskuva

Lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on nähtävissä sekä rohkaisevia edistysaskeleita että huolta herättäviä kehityskulkuja. Kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat myönteistä kehitystä erityisesti kouluruoan arvostuksessa, seksuaalisen häirinnän vähenemisessä sekä päihteiden käytön laskussa nuoremmissa ikäluokissa. Nuorten kokemus elämäänsä vaikuttamisesta, harrastusmahdollisuuksien tiedostaminen ja lukioikäisten yksinäisyyden väheneminen ovat tärkeitä hyvinvoinnin indikaattoreita.

Samalla nuorten arjessa on edelleen kuormitustekijöitä, jotka on tärkeää huomioida jatkokehittämisessä. Hyvinvoinnin eriytyminen eri ryhmien välillä, mielialaan ja jaksamiseen liittyvät haasteet sekä oppimisympäristöjen turvallisuuden vahvistamisen

tarve korostavat varhaisen tuen, kiusaamisen ehkäisyn ja arjen rakenteiden merkitystä.

Kauhavan vahva harrastustoiminnan tarjonta, etsivä nuorisotyö ja Ohjaamon työ muodostavat kuitenkin laaja-alaisen kokonaisuuden, joka tarjoaa nuorille tukea ja mielekästä tekemistä monipuolisesti.

Hyvinvointia tukevat palvelut: ravitsemus, liikunta, kulttuuri ja luonto

Kauhava on onnistunut kehittämään hyvinvointia tukevia palvelujaan kokonaisvaltaisesti. Ravitsemuksessa toiminta perustuu suosituksiin, ja uudistetut ruoka- ja palvelutiedot hyödyttävät sekä perheitä että oppilaitoksia. Koulujen kasvisruokapäivät, välipalojen kehittäminen ja ruokahävikin vähentäminen kertovat ravitsemuksen systemaattisesta huomioimisesta osana hyvinvointia.

Liikunnan edistäminen on laajentunut erilaisten hankkeiden ja matalan kynnyksen toimintojen kautta. Kauhavan liikuntarakenteet – maksuttomat harrastusmahdollisuudet, monipuoliset ulkoliikuntapaikat ja vahva seurakenttä – muodostavat hyvinvoinnin kannalta merkittävän vahvuuden. Seurojen, hankkeiden ja kaupungin yhteinen työ on tuottanut pysyviä toimintamalleja, joista osa juurrutetaan lakisääteiksi tehtäviksi.

Kulttuurin ja taiteen rooli hyvinvoinnin edistäjänä on Kauhavalla erityisen vahva. Kulttuurikaveritoiminta, tapahtumat, musiikkiopiston laaja-alainen työ ja kirjaston palvelut lisäävät osallisuutta ja ehkäisevät yksinäisyyttä. Kaupungin museot ja kulttuuriperintökohteet tuovat hyvinvointiin historiallista ulottuvuutta ja yhteisöllisyyttä.

Luontoliikunnan puitteet ovat erinomaiset, ja ne ovat suora hyvinvointia tukeva tekijä. Yhdistysten rooli laavujen, reittien ja kuntoportaiden ylläpidossa on korvaamaton esimerkki toimivasta kumppanuudesta.

Mielen hyvinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisyn kokonaisuus

Mielen hyvinvoinnin edistämiseksi Kauhava onnistuu hyödyntämään vahvaa kumppaniverkostoa. Koulujen turvallisuustyö, kiusaamisen ehkäisy, kolmannen sektorin toiminta, tapahtumat ja asukaskyselyt muodostavat alustan, jolla kuntalaiset

voivat vaikuttaa ja kokea tulevansa kuulluiksi. Mielenterveyttä tukevat palvelut ovat vahvasti sidoksissa yhteisöllisyyden lisäämiseen, ja se on Kauhavan selkeä vahvuus.

Ehkäisevä päihdetyö on suunnitelmallista. Koulutukset, moniammatilliset ryhmät ja yhteistyö järjestöjen kanssa tavoittavat sekä lapset että aikuiset. Syrjäytymisen ehkäisy näkyy kaikissa ikäryhmissä: lapsille ja nuorille harrastusmahdollisuuksia ja kohtaamispaikkoja ja tarvittaessa yksilöllistä tukea, ikäihmisille yhteisöllisiä palveluja.

Yhteenveto ja kehittämisen painopisteet

Kokonaisuutena Kauhava on onnistunut rakentamaan vahvan, monitoimijaisen ja monialaisen hyvinvointijärjestelmän, joka tukee asukkaiden terveyttä, toimintakykyä ja osallisuutta. Rakenteet ovat toimivia, yhteistyö sujuvaa, ja palvelut tavoittavat asukkaita laajasti.

Kehittämiskohteet ovat selkeitä ja realistisia:

- aikuisten ja ikäihmisten hyvinvointiryhmän toiminnan vahvistaminen
- digitaalisen saavutettavuuden parantaminen ja erityisesti ikäihmisten digituen lisääminen
- vapaaehtoistoiminnan koordinoinnin ja rakenteiden kehittäminen
- kohtaamispaikkojen laajentaminen kaupunginosiin
- matalan kynnyksen liikuntaryhmien lisääminen ikäihmisten toiveiden mukaisesti

Kauhavan suunta on kuitenkin selvästi oikea. Kaupunki on onnistunut yhdistämään perinteet, yhteisöllisyyden ja modernin kehittämistyön tavalla, joka tukee hyvinvoinnin vahvistumista kaikissa ikäryhmissä. Kauhavalla on hyvät edellytykset jatkaa kehittymistään entistä osallistavampana, saavutettavampana ja hyvinvoivempana kuntana.

Lähteet:

https://a3s.fi/move2024_kuntaraportit/kauhava233_move2024.pdf

<https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

Tulokset - TEAviisari - Terveystiedon edistämisen vertailutietojärjestelmä

Etusivu - Sotkanet.fi, Tilasto- ja indikaattoripankki

Kauhavan kaupungin kotisivut

Viitajylhä, Pirjo-Riitta: Kirjastoselvitys 2026

